

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Psychologické, zdravotní, sociální a právní aspekty „stalkingu“,
tj. patologické pronásledování a slídění**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Bc. Milan Veselý

Autor práce:

Pohůnkova Lenka

6. května 2011

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu **Mgr. Milanu Veselému** za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady, trpělivý a vstřícný přístup. Můj nemalý dík patří rovněž mé rodině a přátelům za jejich trpělivost, podporu a pomoc.

Abstrakt:**Název práce: Psychologické, zdravotní, sociální a právní aspekty „stalkingu“, tj. patologické pronásledování a slídění**

V teoretické části bakalářské práce se především zabývám objasněním pojmu „stalking“ jako nebezpečného pronásledování oběti pachatelem. Tato část bude sloužit čtenářům k bližšímu odbornému vysvětlení a přiblížení dané problematiky. Budu se zabývat metodami stalkingu, formami a způsoby jeho páchání, kdo jsou pachatelé a kdo se stává obětí. Dále se budu věnovat stalkingu z hlediska jeho dopadu na oběť, jeho společenské nebezpečnosti jako sociálně patologickému jevu a možných zdravotních, sociálních a psychických dopadů na oběť.

Praktickou část bakalářské práce tvoří kvantitativní výzkum, kde byla použita metoda dotazování technikou dotazníků podaných respondentům v cílových skupinách lidí, viz cílový soubor. Praktická část je zaměřena na zjištění informovanosti a povědomí o stalkingu u vybraného vzorku respondentů v Jindřichově Hradci, četnost výskytu ve vybraném regionu, formy a způsoby jeho páchání a možných preventivních opatření proti němu.

Abstract:

Name of the work: Psychological, health, social and legal aspects of “stalking”, i.e. pathological harassment and spying.

The theoretical part of the bachelor’s thesis deals mainly with clarifying the term of ”stalking” as a dangerous harassment of a victim by offenders. This part will provide the reader with a detailed professional explanation and other background to the given issue. The thesis copes with the methods of stalking; forms and ways stalkers use; it tells who is the perpetrator and who is the victim. Also, it observes stalking from the perspective of its impact on the victim. Being a danger to society, it is described as a socio-pathological phenomenon with possible health, social, and mental impacts on the victim.

The practical part of the bachelor’s thesis comprises of a quantitative research, which used the method of questionnaire and that was distributed to selected respondents in target groups of people, see target group. The practical part focused on finding out the level of awareness of stalking among selected respondents in Jindřichův Hradec, occurrence of this phenomenon in the given region, forms and ways stalkers use, and possible preventive measures against stalking.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma psychologické, zdravotní, sociální a právní aspekty „stalkingu“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

Podpis.....

Pohůnkova Lenka

Obsah

ÚVOD	8
1. SOUČASNÝ STAV	9
1.1 „Stalking“	9
1.1.1 Historie „stalkingu“	9
1.1.2 Definice pojmu.....	10
1.2 Falešné mýty o pronásledování.....	10
1.3 Metody Stalkingu	12
1.3.1 Kontakt pomocí komunikačních prostředků.....	12
1.3.2 Vyhledávání fyzické blízkosti oběti.....	14
1.3.3 Psychické deptání, nátlaky, pomluvy	14
1.3.4 Pokusy o kontakt přes třetí osobu	14
1.3.5 Fyzické násilí	14
1.3.6 Cyberstalking	15
1.4 Pachatelé „stalkingu“	15
1.4.1 Typologie pachatelů	16
1.4.2 Rozdělení pachatelů z pohledu britské psycholožky L. Sheredian.....	17
1.4.3 Rozdělení pachatelů podle Mullena	19
1.5 Motivace pachatele.....	21
1.6 Oběti „stalkingu“	22
1.6.1 Proces viktimizace	23
1.7 Důsledky a dopady pronásledování „stalkingu“ na oběť	24
1.7.1 Psychologické dopady „stalkingu“ na oběť.....	25
1.7.2 Sociální dopady „stalkingu“ na oběť	27
1.8 Reakce rodiny a nejbližšího okolí na „stalking“	28
1.9 Prevence a obrana proti stalkingu	30
1.10 Právní úprava „stalkingu“	33
2. Cíl práce a hypotézy	35
2.1 Cíl práce	35

2.2 Hypotézy	35
3. Metodika.....	36
3.1 Použité metody a techniky sběru dat.....	36
3.2 Výzkumný vzorek.....	36
4. Výsledky	38
4.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	38
5. Diskuse.....	63
6. Závěr.....	67
7. Seznam použitých zdrojů	69
8. Klíčová slova.....	73
9. Přílohy	74

ÚVOD

Lidské vztahy jsou postavené na komunikaci. Každý z nás má potřebu během svého života komunikovat s lidmi, s okolím a prostředím ve kterém žije. Komunikace má spoustu podob, jednou z podob je také komunikace patologická. Vyskytuje se v mnoha podobách a díky nejmodernějším technologiím, zejména internetu a mobilním telefonům, je stále promyšlenější a dostupnější. Tímto tématem se podrobněji zabývám ve své bakalářské práci. Nebezpečné pronásledování „stalking“ je společenský fenomén, který byl považován za problém pouze slavných a známých osob trpících nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Následné odborné výzkumy ukázaly, že se tento problém týká i obyčejných lidí. Což si ve světě vyžádalo razantní legislativní opatření, zejména v USA, Austrálii nebo Velké Británii v polovině 90. let. Medializace některých případů nebezpečného pronásledování s tragickými následky v Čechách v posledních několika letech poukázala na to, že je potřeba tento společenský jev hlouběji prozkoumat.

V České republice od 1. ledna 2010 vstupuje v účinnost nový trestní zákoník, který zahrnuje skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování, tzn. stalkingu mezi trestné činy. Toto téma bakalářské práce jsem zvolila především pro jeho aktuálnost. V teoretické části chci pečlivěji vysvětlit tento pojem, neboť jeho přesné vymezení je nezbytné pro správné pochopení celé této práce. Práce by měla případnému čtenáři poskytnout ucelený soubor informací, včetně výzkumu dotazováním, zda se jedná v naší společnosti o ojedinělý problém nebo jev s vysokou četností a o možnosti prevence tohoto sociálně patologického jevu ve společnosti.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 „Stalking“

Anglický výraz „stalking“ vznikl původně ze slovesa „to stalk“, což v řeči lovců znamenalo sledování, stopování či honba za zvěří. Stalking je moderní a nebezpečný fenomén dnešní doby. Z pohledu psychiatrie či kriminologie je slovo stalking dle Čírtkové chápáno jako úmyslné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které pak u oběti snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. (Čírtková, 2004).

1.1.1 Historie „stalkingu“

Pojem stalking je dle Čírtkové znám již v 18. Století, kdy se psychiatr Pinel a jeho žák Esquirol zabývali objasněním tzv. erotomanie, kterou lze charakterizovat jako patologickou vazbu na jinou osobu, projevující se chorobnou vírou, že je jedinec milován naprosto cizí osobou. Ve 20. století se tomuto problému věnovali další psychiatři, např. de Clérambault, který upozornil na skutečnost, že motivem nemusí být neopětovaná láska nebo sexualita, ale že větší váhu může mít pýcha, pocit vlastní mimořádnosti a narušený kontakt s realitou. Následovalo spousty pokusů o vysvětlení milostného pronásledování.

Ve druhé polovině 20. století se z psychiatrického problému „umanutého obtěžování druhé osoby nevyžádanou pozorností“ pozvolna stává problém pro vědní obory s těsnou vazbou na kriminalitu. Důvodem je mnoho nových případů, které už nestačilo řešit v psychiatrických ambulancích, tyto případy se musely přestěhovat do soudních síní. Asi nejznámější je případ umanutého obdivovatele herečky Jodie Fosterové J. W. Hinckley, který kvůli ní podnikl 30. 3. 1981 atentát na prezidenta Reagana. Jako důvod své motivace uvedl „chtěl jsem imponovat herečce a získat si její přízeň“. Před spáchaným atentátem se J. W. Hinckley projevoval jako umanutý a obtěžující fanoušek. (Čírtková, 2008).

Fenomén se zrodil v USA roku 1990. Prvním státem, který přijal právní úpravu stalkingu byla americká Kalifornie. Velkou roli zde hrály celebrity, které byly pronásledovány a obtěžovány svými umanutými až fanatickými obdivovateli. Stalking

je trestný čin již v několika zemích Evropské unie. V Rakousku patří mezi trestné činy od pololetí 2006, v Německu od ledna 2007. (Válková, 2009).

1.1.2 Definice pojmu

Nebezpečné pronásledování, nebo-li „stalking“, definuje Čírtková jako obsesivní fixaci známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností. (Čírtková, 2008).

Andrea Buskotte, popisuje stalking ve své knize jako velmi nebezpečný fenomén. Jedná se o úmyslné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. Jeho hlavním znakem je posedlost, fixace známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje úpornou a nechtěnou nevyžádanou pozorností. Pronásledování může být motivováno údajným nebo skutečným obdivem či láskou nebo také zlobou a nenávisť. (Buskotte, 2008).

Další definice, kterou zde uvedu, vychází z § 354 trestního zákoníku. Cituji zmíněnou definici: *„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.* (trestní zákoník. č. 40/2009, § 354).

1.2 Falešné mýty o pronásledování

Ačkoliv je stalking aktuálním tématem, vznikají odborné články na dané téma, množí se výzkumy i různé studie. Přesto v odborné i laické veřejnosti o tomto daném problému vznikají určité mylné představy. Falešné mýty mohou policii, justici a hlavně oběť zatěžovat, mohou dokonce vést k chybným postupům v případě. (Čírtková, 2008).

Docentka Čírtková ve své knize uvádí pět falešných mýtů o pronásledování.

1. Mýtus: Pronásledování je nemoc

Mýtus vychází z názoru, že pronásledování je vždy příznakem závažné psychické poruchy, pronásledovatel není schopen vzhledem ke svým duševním potížím vést normální život. Pokud nevykazuje nějakou zjevnou nápadnost, nemůže být tedy ani umanutým pronásledovatelem. Popsaná úvaha je mylná, vede k podceňování nenápadných, sociálně inteligentních pronásledovatelů.

2. Mýtus: Pronásledování je motivováno erotickou touhou po kontaktu

Do této představy zapadají případy skutečné erotomanie a odmítnutí partneri, kteří se nechtějí smířit s ukončeným vztahem. Cítí se ublíženi a vůči svým bývalým partnerům pociťují zášť, touhu po pomstě, nenávist. Dříve tyto obě varianty policie a justice bagatelizovaly a přisuzovaly je dokonce k provokacím ze strany oběti.

3. Mýtus: Nebezpečný pachatel je jen cizí neznámá osoba

Nelze předpokládat, že pronásledovatelem může být pouze cizí neznámá osoba. Případů, kdy mezi obětí a pronásledovatelem existoval milenecký či pracovní vztah, je mnoho. Ve skutečnosti představuje pronásledování bývalým partnerem jednu z největších podskupin tohoto deliktu.

4. Mýtus: Konfrontace pachatele s obětí je dobrou strategií řešení

Mediační strategie, tedy, „narovnání konfliktu oběti s pachatelem“ je podle současného stavu poznání zcela chybnou strategií u případů pronásledování. Každý kontakt mezi pronásledovatelem a obětí přizívuje pachatelovu posedlost. Příkladem může být i případ z českého prostředí, kdy eroticky motivovaný pronásledovatel vítal opakovaná přestupková řízení, při kterých se setkával se svou obětí, která se ho jinak důsledně stranila.

5. Mýtus: Zákazy přiblížit se a vyhledávat kontakt s obětí jsou vždy účinné

Zákony, které nařizují pachateli zákaz jakéhokoliv kontaktu s obětí, mají za cíl chránit oběť. V některých případech pronásledování se zákazy mohou minout účinkem,

někdy dokonce vystupňovat agresi pachatele. Toto není ovšem důvod pro jejich nepoužití či odmítání. Je třeba včas informovat oběť o eventuelním riziku a umět ji poradit jak může lépe zajistit svou bezpečnost. (Čírtková, 2008).

1.3 Metody Stalkingu

Pachatelé stalkingu můžou pronásledovat svou oběť legálními aktivitami (telefonováním, zasíláním SMS zpráv a různých dárků) nebo také nelegálními aktivitami (ničení majetku, vloupání se do bytu či auta oběti, podvody). Nejde ani tak o to, jakým způsobem pachatel pronásleduje svou oběť, ale důležitost je v tom, že pokud se tyto aktivity spojí, jsou dlouhodobé, časté a obtěžují případnou oběť, poté naplňují skutkovou podstatu stalkingu. Teprve úplné informace mohou podat reálnou představu o dění pronásledování a umožňují tak určit, zda se opravdu jedná právě o stalking tzn., zda jsou naplněny jeho určující znaky.

1.3.1 Kontakt pomocí komunikačních prostředků

Jde asi o nejčastější činnost při stalkingu, zvláště v dnešní době, kdy si téměř nikdo z nás nedovede představit svůj život, ať už osobní či pracovní bez mobilního telefonu a internetu. Největší výhodou takového kontaktování oběti je především rychlost oproti doručování klasických poštovních dopisů. Mobilní telefony, zejména posílání SMS zpráv, či emailů, je pro pronásledovatele podstatně levnější. Obtěžování pomocí telefonu se stává častějším problémem od 80. let. Telefonní teror se může odehrávat ve čtyřech základních variantách. (Čírtková, 2004).

1) Erotické telefonáty

Pachatel vystupuje jako verbální erotik, mluví o sexu a snaží se přimět volanou ženu k autoerotickým praktikám. V takovém případě se často představuje jako lékař (gynekolog). Svou oběť klame tím, že uvede smyšlené jméno a pokusí se o nějaký odborný termín s tím, že provádí „diagnozu na dálku“. Ve veliké většině bývá pachatelem muž.

2) Katastrofické telefonáty

Podstatou těchto telefonátů je sdělování tragické zprávy. Pachatel se vyžívá v tom, že sděluje informace o neštěstí, které údajně potkalo blízkého člověka z rodiny oběti. Cílem telefonátu je vyděsit oběť, vyvolat u ní šok, strach a panické stavy. Pachatel vystupuje jako posel tragických a děsivých zpráv.

3) Výhružné telefonáty

V tomto případě pachatel anonymně obtěžuje a pronásleduje vybranou oběť, která se údajně v jeho představách něčím provinila a stala se příčinnou určitých problémů. Například přestoupila na jinou víru, nebo tím, že opustila nějaký náboženský spolek atd. Smyslem těchto telefonátů bývají různé výhrůžky, urážky, instrukce k pokání. K takovým výhrůžkám se může uchýlit majitel domu, aby se zbavil nepříjemných nájemníků nebo také vymahatel dluhu s cílem zastrašovat dlužníka a přimět ho k úhradě.

4) Kontrolní telefonáty

V tomto případě volající pachatel funguje jako kontrolor, který prověřuje místa bydliště oběti. Kontrolní telefonáty se často vyskytují u partnerů, kteří se rozešli. Zhrzený a opuštěný partner takto zjišťuje, zda je jeho bývalá družka nebo druh pobývá doma či na pracovišti. V některých případech se jedná pouze o anonymní zavolání, volající pachatel do sluchátka mlčí. Jindy vystupuje volající z anonymity a dochází mezi ním a obětí na ostré výměny názorů či na emocionální vydírání. Na rozdíl od ostatních typů telefonického obtěžování může být pachatelem i žena nikoliv pouze muž. (Čírtková, 2004).

Do skupiny kontaktů pomocí komunikačních prostředků lze zařadit nechávání vzkazů oběti, např. za stěrači u auta, na pracovním stole, u domovních dveří. Toto jednání je z hlediska působení na psychiku oběti způsob podstatně horší, jde zde o daleko větší narušování soukromí. Oběť si je vědoma toho, že o ní pronásledovatel ví přesné detaily, kde bydlí, případně kde pracuje, jaké vlastní auto apod. (Čírtková, 2004).

1.3.2 Vyhledávání fyzické blízkosti oběti

Jednou z dalších forem, které pachatelé stalkingu využívají je pozorování, postávání před místem bydliště oběti, či před místem jejího pracoviště a na místech, kde oběť tráví svůj volný čas. Šámal zahrnuje pod tímto pojmem nejrůznější způsoby obtěžování, pozorování, slídění (např. pozorování dalekohledem, potajmu doprovází a sleduje oběť při cestě ze zaměstnání či z nákupu, čeká před domem. Jednání pachatele je vždy takové, že svým chováním vzbuzuje důvodné obavy oběti.

1.3.3 Psychické deptání, nátlaky, pomluvy

Jak uvádí Čírtková, až v polovině případů pronásledování, využívá pachatel i osočování oběti, vyhrožování a psychické deptání, pomluvy (zveřejňování telefonního čísla oběti, falešné inzeráty). Dalšími aktivitami pronásledovatelů je v tomto případě poškozování majetku, vniknutí do soukromí oběti, případně odcizení některé osobní věci např. spodní prádlo. Pronásledovatel chce dostat svou oběť pod tlak. Dále sem můžeme zahrnout i samotné vyhrožování, zastrašování a útok na oběť včetně jejich blízkých přátel, členů rodiny a domácích mazlíčků.

1.3.4 Pokusy o kontakt přes třetí osobu

Jedná se o velmi promyšlené a zákeřné chování ze strany pronásledovatele. Pachatel si sám před svým okolím a příbuznými nebo i před okolím a příbuznými své oběti „hraje na chudinku“, svými výmysly a manipulacemi vzbuzuje soucit a ostatní, kteří jeho lži poslouchají, mohou mít pocit, že on sám je obětí. Na základě jeho výmyslů se snaží reálné oběti domluvit, organizují záměrná setkání, informují pronásledovatele o záměrech skutečné oběti.

1.3.5 Fyzické násilí

Tato forma stalkingu je velice závažná, ohrožuje oběť nejen psychicky, ale i fyzicky. K fyzickému násilí může u pachatele dojít postupně, kdy se situace již vyhrotila a oběti se například do této doby dařilo se setkáním s pronásledovatelem vyhýbat. Zvláštní formou, kterou lze do fyzického násilí zahrnout, je využití motorového vozidla. Najíždění na oběť nebo její blízké je typickou ilustrací. Často je forma fyzického násilí spojena s předchozím ohlašováním, tzn. avizům. Pachatelé oběti

oznámí, co hodlají spáchat, včetně přesného termínu a způsobu provedení. Jak jsem již výše uvedla, k fyzickému násilí se může uchýlit pachatel, kterému tzv. „dojde trpělivost“. Předchozí pokusy o pronásledování probíhaly mírnější formou, ale neúspěšně, proto nyní volí tento způsob stalkingu.

1.3.6 Cyberstalking

Cyberstalking představuje zvláštní formu stalkingu, jedná se o pronásledování prostřednictvím internetu. Obtěžující a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na, Skype, ICQ, různé druhy chatu. Internet v dnešní době skýtá velké množství způsobů jak úporně a opakovaně deparat a pronásledovat vyhlídnutou oběť. Oproti stalkingu se cyberstalking v reálném světě příliš neliší. Je veliký předpoklad, že pachatel a oběť se znají z dřívější známosti z reálného světa. Pro pachatele je cyberstalking velice atraktivní, jak definuje Čírtková ve své knize „stalker bez velkých nákladů a investic má možnost soustavně terorizovat oběť i na velkou dálku, zábrany pachatele se tímto velice snižují. (Čírtková, 2008).

1.4 Pachatelé „stalkingu“

V této kapitole budou podrobně popsány charakteristiky možných pachatelů stalkingu. Bude vysvětlena osobnost pachatele, dále pak typologie pachatelů a pravděpodobné motivace, které pachatele vedou k páchání stalkingu, nebezpečného pronásledování, tj. trestného činu podle § 354 trestního zákoníku.

Fenomén stalkingu byl v minulosti i současnosti předmětem mnoha studií a výzkumů. V České republice však dosud žádný výzkum ani studie provedena nebyla. K přiblížení této problematiky bude nutné citovat výsledky výzkumů, které byly provedeny v jiných státech již v počátcích 90. let. Objevují se různé empirické studie stalkingu, které tento problém popisují a zároveň se snaží najít společné charakteristiky nebezpečných pronásledovatelů, „stalkerů“. (Čírtková, 2008).

Čírtková ve své knize zdůrazňuje dva zajímavé výstupy. První výstup se kloní k závěru, že pronásledování je více ovlivněno osobností pachatele než situačními faktory. Problém tkví v pachateli (jeho osobnosti), nikoli v oběti. U většiny

pronásledovatelů je základní zdroj problémového chování tzv. nejistá vazba, která se projevuje agresivitou, nejistotou, a neschopností řešit závislost ve vztahu. Ovlivnit tuto charakteristiku, která se utváří v raném dětství na základě interakce dítěte s matkou, je momentálně posuzována spíše skepticky. Pro praxi to znamená, že není snadné měnit chování pronásledovatele terapeutickými prostředky.

Druhý výstup, který stojí za zmínku, poukazuje na odlišnost v osobnosti mužských a ženských pachatelů tohoto deliktu. Jedna z oblastí, ve které se mužské pohlaví liší od ženského je schopnost řešit problémy. Zatímco ženy vykazují velmi dobré výsledky, muži skórují na této dimenzi velmi nízko. Muži se často uchylují k obtěžujícímu pronásledování, protože neumí řešit problémy ve vztahu jiným způsobem, ženy naopak volí pronásledování zcela kontrolované. (Čírtková, 2004)

1.4.1 Typologie pachatelů

Většina studií usiluje o objasnění psychologie pachatele a jejich utřídění do určitých skupin. Konkrétně se zde pracuje na třech úrovních hodnocení. První rovina je psychopatologická, druhá skupina s omezeními ovládacích a rozpoznávacích schopností a poslední skupina zdravých stalkerů. (Venzlaff, Forester, 2009). Dále se zde uplatňují různá kritéria, např. předcházející vztah k oběti (ano-ne), typ oběti (bývalý partner-celebrita), osobnost pachatele (psychotická-psychopatická). Tato kritéria zkombinoval v roce 1993 Holmes a z psychologického hlediska rozčlenil pronásledovatele do šesti základních skupin (Boon a Sheredián 2002):

- 1. Pronásledovatel celebrit**
- 2. Pronásledovatel ex-partnera**
- 3. Pronásledovatel politiků**
- 4. Pronásledovatel z vášně (netrpí žádnou psychickou poruchou, oběť pronásleduje účelově)**
- 5. Pronásledovatel ze zjištěné motivace**

6. Pronásledovatel odmítnutý a zhrzený v lásce (Čírtková, 2004)

Pro posouzení nebezpečnosti pachatele bylo vypracováno několik typologií. Typologický přístup však není jednoduchý, přiřadit konkrétního stalkera k jednomu typu není vždy možné. Proto se typologie přihlízející k nebezpečnosti pronásledovatele těší velké oblíbenosti. Na základě toho bylo vypracováno několik typologií. Docentka Čírtková ve své knize cituje dvě základní typologie. Jedna pochází z pracovní skupiny britské psycholožky L. Sheredian. Druhá typologie pochází z dílny australských autorů sdružených kolem P. Mullen. (Čírtková, 2008).

Někteří němečtí autoři s výše uvedenými přístupy polemizují. Kritizují, že se dosavadní typologické přístupy opírají především o osobnostní charakteristiky stalkerů, a málo přihlížejí k tomu, že se vše může v průběhu stalkingu měnit. (Hoffmann, 2006).

1.4.2 Rozdělení pachatelů z pohledu britské psycholožky L. Sheredian

Nejznámější typologie od Boona a Sheridan (2002) zahrnuje popis čtyř základních typů pronásledovatelů. Doposud uváděné poznatky se opíraly o výzkumy pronásledovatelů v léčebném zařízení nebo o analýzu policejně dokumentovaných případů. Na tento handicap zareagoval projekt ve Velké Británii a ve spolupráci policejních profilovačů a dalších expertů vytvořili přehlednou taxonomii pachatelů. V tomto výzkumu byly poprvé využity údaje od obětí pronásledování. Taxonomie obsahuje základní charakteristiku pronásledovatelů, četnost jejich výskytu a základní instrukce pro postup a řešení skutečných případů. Uvádím stručnou charakteristiku rozlišených variant pronásledování:

Typ 1: pronásledování bývalým partnerem

Četnost výskytu činí 50% všech případů pronásledování. Ve vztahu oběti a pachatele většinou předchází domácí násilí. Motivace k pronásledování plyne především z dřívějšího vztahu. U pronásledovatele převažují pocity hořkosti a zklamání, rozchod s partnerem těžko snáší. Vyhrůžky vůči oběti je třeba brát velmi vážně.

V tomto případě je třeba eliminovat jakýkoli kontakt mezi obětí a pronásledovatelem. Riziko fyzického násilí je v tomto případě značné. (Čírtková, 2004).

Typ 2: pronásledování umanutým obdivovatelem

Četnost výskytu je zhruba 18%. Podle věku pachatele, můžeme tento typ rozdělit na dva podtypy: mladý obdivovatel a obdivovatel středního věku. V tomto případě, se oběť stává spíše „idolem“ než obětí. Tento způsob pronásledování představuje lehčí variantu, často vzniká kvůli údajné zamilovanosti. Pachatel nemá v úmyslu oběti škodit či ji ubližovat. V praxi však často nelze tento typ odlišit od jiných variant stalkingu a tím vyloučit, že oběti nehrozí vážné nebezpečí. Pachatel v tomto případě zná oběť jen povrchně z letmých kontaktů na pracovišti či z nákupů v supermarketu. V obou případech věku pachatele se doporučuje poradenství a psychologická intervence, která představuje opatrné kroky vedoucí ke změně chování. U obdivovatelů středního věku je vhodné k dané intervenci ještě zamezit přímému kontaktu s obětí. (Čírtková, 2004).

Typ 3: fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami

Četnost výskytu je odhadována na 20%. I zde rozlišujeme dva podtypy pachatele podle míry nebezpečnosti. Méně nebezpečný fixovaný pronásledovatel se zaměřuje zejména na ženy, se kterými přichází profesně do kontaktu (Zbořilová, 2009). Žije v představě o reálnosti ideálního vztahu a má pocit, že i oběť si přeje kontakt s ním. Má však náhled na realitu. Jen zřídka se uchyluje k silným hrozbám, vyniká spíše ve schopnosti manipulace. I v tomto případě se doporučuje absolutní přerušování kontaktů mezi pronásledovatelem a obětí. Oběť by měla dát jasně najevo své odmítnutí a následně hledat odbornou pomoc. (Čírtková, 2004).

Naproti tomu fixovaný pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností se vyznačuje závažnějším stupněm psychického narušení (např. epizodická schizofrenie). Je pravděpodobné, že byl již v minulosti v péči psychiatrického zařízení, nebo je evidován policií pro své problematické či agresivní chování. V jeho anamnéze bývají sexuální

nápadnosti i agresivní projevy. Velice usilovně se pokouší o kontakt (telefonní teror, SMS, návštěvy na pracovišti atp.) a ve svém pronásledování je nevypočitatelný. Typickými oběťmi bývají jak ženy, tak muži, kteří mají vyšší sociální status (celebrity, významné či atraktivní osoby v určitém lokálním prostředí, např. profesor na univerzitě). Důležitá je eliminace jakýchkoli kontaktů. (Čírtková, 2004).

Typ 4: sadistický pronásledovatel

Četnost výskytu se odhaduje zhruba na 12%. Jde o velmi vážnou situaci, neboť pachatel v tomto případě vykazuje značnou nebezpečnost. Snaha pronásledovatele je zcela kontrolovat život oběti, velmi časté je také její zastrašování. Přitom postupuje pronásledovatel se značnou citovou chladností, i jeho okolí ho vnímá jako psychopatickou osobnost. Ignoruje policejní zákazy a opatření. Vůči oběti střídá projevy laskavosti a náklonnosti, oběť tak ztrácí schopnost orientovat se v situaci. V praxi jde často o dlouhodobou a vytrvalou formu pronásledování. Pachatelé jsou často muži, oběť může být jakéhokoliv pohlaví. Cílem pachatele je oběť psychicky zeslabit a demonstrovat jí svou moc, často si vybírá oběť přátelskou, veselou, plnou energie. Nejdříve se prezentuje přátelsky, jeho cílem je oběť znepokojit, zanechává jí vzkazy v uzamčeném autě, jindy její vozidlo poškodí a pak jí nabízí opravu.

Řešení těchto případů je velice obtížné, oslovení pachatele často nevede k žádné změně chování. Stalker v těchto případech postupuje velice chytře, snaží se minimalizovat riziko trestního stíhání. Doporučuje se kombinace represivních a terapeutických opatření pronásledovatele, okamžitá izolace oběti. Často je nutné utajovat pobyt oběti, neboť pachatel má tendenci ji stále vyhledávat a získávat zpět pod svou kontrolu. V těchto případech je nutná terapeutická péče i pro oběť. (Čírtková 2004).

1.4.3 Rozdělení pachatelů podle Mullen

Jedná se o australský výzkum autorů, kteří byli sdruženi kolem P. Mullen. Zavádí pojem domény rizika a pracují se čtyřmi kritérii posuzování:

1. **Eskalace** (tj. zda pronásledování má či bude mít stupňující tendenci pronásledování),
2. **Doba či délka pronásledování** (zpravidla platí: čím delší průběh, tím závažnější prognóza),
3. **Znovuobnovení pronásledování** (poté co pachatel zdánlivě své činy ukončil),
4. **Intenzivní (silné) psychické a sociální poškozování oběti.**

S přihlédnutím k těmto rizikům rozlišují pět typů stalkerů:

1. **Odmítnutý pronásledovatel** – pachatel pronásleduje oběť v důsledku roztrpčení a rozčarování z ukončeného vztahu. Často jde o vztah osobní, rodinný, pracovní či obchodní. Toto chování je následkem touhy pronásledovatele obnovit vztah, někteří se chtějí za odmítnutí a ukončení pouze pomstít. Stalking je u těchto pachatelů náhražkou za ukončený vztah.
2. **Hledač intimity** – Tento typ pronásledovatele touží po vztahu s osobou, kterou si vyhlédl, která ho zaujala. Chování vůči ní láskyplné city a předpokládá, že budou jeho city opětovány. Odmítnutí ze strany oběti si nepřipouští a vysvětluje si ho pozitivně. Do této kategorie patří zejména pronásledovatelé celebrit. Představují si vzájemný a opětovaný vztah, neusilují však primárně o sexuální vztah. Pronásledovatelé mívají v tomto případě velmi prázdný život, tímto způsobem si jej kompenzují. Smyšlený vztah je zpravidla jediným v jejich momentálním životě.
3. **Nekompetentní nápadník** – I tento typ pachatele, obdobně jako hledač intimity, touží po nějakém vztahu. Nehledá však dlouhodobý vztah, jde mu pouze o rande nebo sexuální schůzku. Do této skupiny patří sociálně a osobnostně málo způsobilí jedinci. Často zažívají jasná odmítnutí, vzdají to, ale bohužel se upnou jinam a vyhlédnou si jinou oběť.

4. **Zlostný pronásledovatel** – svou oběť pronásleduje úporně kvůli domnělému nebo skutečnému zranění, které mu oběť způsobila. Cítí se být sami obětí, myslí si, že jsou v právu. Vynikají ve vyhrožování a zastrašování. Obtěžování jim přináší uspokojení, jde jim o nadvládu a moc nad obětí.

5. **Predátorský pronásledovatel** – cílem tohoto typu pachatele je útočné, obvykle sexuálně agresivní chování. Pachatel sbírá informace o oběti, fantazíruje o útoku. Tyto činnosti provádí v tajnosti, aby před finálním útokem svou oběť nevystrašil. Kochá se postupným odhalováním její identity. Jde o velmi vzácnou a málo početnou skupinu pachatelů, tento vzorec chování se však může objevovat i u některých sexuálních pachatelů.

Pro názornost v příloze č. 1 uvádím tabulku, která poukazuje na rizikovost pronásledování podle výše zmíněné typologie pachatelů. Podle nebezpečnosti pachatele je nejvíce nebezpečný predátorský a odmítnutý pronásledovatel ačkoliv každý z nich pro páchaní tohoto trestného činu používá zcela jinou zbraň. Nejméně nebezpečný z hlediska psychického i fyzického násilí jak lze vyčíst z tabulky je nekompetentní ctitel. (Čírtková, 2008).

1.5 Motivace pachatele

Rozborem motivace hledáme odpověď na otázku, proč se jedinec zachoval tak jak se zachoval. Hledáme důvody, které činí jeho chování srozumitelným a pochopitelným pro okolní pozorovatele. Čírtková pojednává o motivech jako o vnitřních pohnutkách k danému jednání. Motivem jsou například potřeby biologické, sociální, zájmy, city, fantazie a představy. (Čírtková, 2004).

V předchozí kapitole jsem se zabývala typologií pachatelů. Každý profil pachatele z výše uvedeného rozdělení je motivován různými cíli.

Čírtková cituje Mullena, který ve své výzkumu uvádí pět motivačních vzorců:

- 1. Reakce na odmítnutí**
- 2. Hledání intimity a blízkosti za každou cenu**
- 3. Ventilování nenávisti**
- 4. Pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jinak**
- 5. Pronásledování jako důsledek útočné agresivity (Čírtková, 2008).**

Pokud výše uvedené vzorce přiřadíme k jednotlivým typologiím pronásledovatelů, vidíme přesně, že s nimi korespondují. Pronásledování bývalým partnerem bývá nejčastější formou stalkingu. Motivací pachatele v tomto případě je získat partnera zpět nebo ho naopak motivuje pomsta za domnělou bolest, která mu byla způsobena. Dalším motivem může být snaha o navázání intimního vztahu. V tomto případě je motivačním faktorem láska a vidina partnerského vztahu. Zloba a touha po odplatě je jedním z dalších motivačních faktorů. Obecně jsou pachatelé přesvědčeni, že jim bylo ublíženo a touží po pomstě, často se jedná o rozhněvaného stalkera nebo bývalého partnera. Obecným motivem k pronásledování bývá pocit uspokojení z nadvlády nad obětí. Pachatel cítí uspokojení z toho, jakou moc si vytvořil nad svou obětí, jak s ní může manipulovat a nakládat. Posledním motivem bývá sexuální agrese, kdy pachatel pronásleduje svou oběť za účelem celkového ovládnutí a sexuálního zneužití.

Motivace stalkingu má mnoho podob, vždy je třeba zhodnotit danou situaci s konkrétním pachatelem. Psychologové teoreticky rozdělují stalkery do několika skupin. V praxi však toto rozdělení nemusí být stoprocentně použitelné. Některý typ stalkingu je méně nebezpečný než jiný, celkově však všechny druhy stalkingu bez výjimky oběť omezují a znepokojují. Je nutné oběti poskytnout podporu a pomoc, ať se jedná o jakoukoliv motivaci k jejímu páchání. (Čírtková, 2008).

1.6 Oběti „stalkingu“

V této kapitole budou popsány negativní dopady stalkingu nebo - li nebezpečného pronásledování. Pronásledování poškozuje oběť především v oblasti psychické, sociální a také pracovní.

Poznatky o oběti nalezneme pod slovem viktimologie. Viktomologie je nauka o obětech. Obětí stalkingu se může stát kdokoliv nezávisle na věku, pohlaví, kulturním zázemí, sociálním statutu, sexuální orientace či vzhledu. Z pohledu viktimologie představuje stalking speciální případ. Nejedná se o jednorázový čin, se kterým se oběť může jednorázově a s postupem času vyrovnávat. Stalking obnáší mnohonásobnou pokračující viktimizaci, která se skládá z mnoha drobných incidentů. (Čírtková, 2008)

1.6.1 Proces viktimizace

Čírtková popisuje viktimizaci jako proces poškozování a způsobování újmy, čímž se z jedince stává oběť určitého trestného činu. Viktimizace začíná, ale z pravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Výzkumy ukazují, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem, pouze úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Běžně se rozlišují dvě fáze viktimizace primární a sekundární. (Čírtková, 2004).

Primární viktimizace – je újma způsobená pachatelem, která vzniká jako přímý bezprostřední důsledek trestného činu. Může se jednat o újmu fyzickou (ublížení na zdraví), újmu finanční (poškození či ztráta majetku), či újmu emocionální. (Čírtková, 2007). Primární viktimizace je způsobena samotným trestným činem, má somatický, psychický a ekonomický charakter. Poškození oběti se stává důsledkem násilného jednání. (Wolgramm, 2010).

Sekundární viktimizací rozumíme, když se do procedur, které odstartuje oznámení nebo zveřejnění trestného činu, vloudí další nadbytečné zraňování osoby. Za typické zdroje sekundární viktimizace obětí trestných činů lze považovat orgány činné v trestním řízení, okolí oběti a média. Příčiny sekundární viktimizace lze rozdělit na sociálně psychologické (falešné stereotypy a mýty o obětech kriminality, individuální (postoje jedinců, kteří profesionálně nebo privátně přicházejí do kontaktu s obětí) a strukturální, které vyplývají z formálních předpisů. Příkladem strukturální příčiny může být nutnost oběti setkat se s pachatelem při hlavním soudním líčení. Oběť může být při pohledu na pachatele stále traumatizována. (Čírtková, 2007).

1.7 Důsledky a dopady pronásledování „stalkingu“ na oběť

Adrea Buskotte ve své knize popisuje dopady pronásledování jako reakci, která se projevuje nejen na zdraví oběti, ale také na sociální kompetenci, na schopnosti bavit se s lidmi a prožívat plnohodnotný život. Vytrvalé a pravidelné obtěžování vede u oběti stalkingu k určitému neklidu a napjatosti. Některé z obětí začínají být vlivem pronásledování panické a někdy toto chování může vést až k sebevraždě. Nemohou v noci klidně spát, mají žaludeční potíže, trpí depresemi nebo nočními můrami.

Průzkumy ukazují, že se u dvou až tří třetin všech postižených objevují zdravotní problémy. Ke zdravotním problémům se navíc přidávají problémy sociální a také problémy finanční. Mnohdy jsou oběti často nuceni od základů změnit svůj život. Přestěhovat se do jiného bytu či města, pořídit si nové telefonní číslo. Často mají strach vycházet i z domu, omezují své aktivity, vzdávají se svých koníčků a tím se hodně izolují od společnosti. (Buskotte, 2008).

Reakce oběti na stalking závisí především na jeho délce a konkrétní podobě. V praxi je nejčastější variantou pronásledování ex-partnerem. Četnost výskytu tohoto typu pronásledování činí 50% všech případů pronásledování. V anamnéze vztahu oběti a pronásledovatele je často zjišťováno domácí násilí. Velmi časté jsou také případy pronásledování umanutým pronásledovatelem. Četnost výskytu tohoto jevu je zhruba 18%. (Čírtková, 2007).

Stalking se od jiných kritických zážitků nebo traumat liší v mnoha ohledech. V řadě případů bývá velmi obtížné určit začátek pronásledování. Nevyžádané projevy zájmu se stávají stalkingem v té době, v jaké oběť dospívá k přesvědčení, že pronásledovatel vstoupil do jejího soukromí, porušuje ho a získává nad ním kontrolu. Oběť jen velmi obtížně odlišuje neškodné projevy zájmu a pozornosti od projevů nebezpečných.

Čírtková cituje (Fidlera, 2006), který mluví o tzv. spirále stalkingu. Ta zahrnuje tři opakující se fáze. V první fázi se objevuje vlastní aktivita pronásledovatel (zasílání SMS, telefonáty, dopisy), ta v oběti vyvolává strach a úlek a přináší ji značný stres. Ten pomalu odeznívá a otevírá se fáze druhá, ve které nastává určité klidové období, oběť se

z otřesu pomalu vzpamatovává. Toto stádium trvá velmi krátce a záhy přechází do třetí fáze, v níž oběti prožívají obavy z toho, co bude následovat. Oběti se dostávají do stavu permanentního zneklidnění, zvýšené pozornosti a strachu, spojené s podezíravostí a neklidem. Stalker jejich život plně ovládá. (Čírtková, 2008).

Čírtková cituje Wondrakovou (2004), která realizovala výzkum v SRN a se svým týmem zjistila následující důsledky stalkingu na oběť:

- 0-2% žádné důsledky
- 11-30% panika
- 14-35% bolesti hlavy
- 34-43% žaludeční potíže
- 28-48% deprese
- 30-66% vztek, podrážděnost, agrese
- 38-66% nedůvěra vůči ostatním
- 41-67% poruchy spánku, noční můry
- 0-70% nervozita, lekavost
- 43-71% strach
- 54-81% pocit vnitřního neklidu
- 17-23% pracovní neschopnost (Čírtková, 2007).

1.7.1 Psychologické dopady „stalkingu“ na oběť

Jak již bylo popsáno v předchozí kapitole stalking se velmi odráží na psychice oběti a způsobuje jí vážné následky. Z poklidného života se oběť najednou ocitá v krizi, objevují se pocity bezmoci, beznaděje, strachu a stres.

Krize je často užívaný termín, který popisuje reakci na situace, kdy se něco dramaticky mění a tato změna je velmi často provázena negativními emocemi. Ve slovnících je krize popsána jako zlomový obrat k lepšímu nebo horšímu; přechodný stav; moment zřetelné nerovnováhy; významná emoční událost nebo radikální změna navykklého způsobu života.

V literatuře najdeme několik dělení psychických krizí. Nejčastěji se krize rozlišují na krize pramenící z očekávaných životních změn nazývané jako krize normativní, někdy také přechodové. Dále můžeme krize rozdělit na situační a traumatické. Situační krize vznikají v důsledku vnějších, většinou neočekávaných situací. Pokud je spouštěč krize extrémně intenzivní a ohrožuje zdraví nebo život jedince či jeho blízkého, jde obvykle o krizi traumatickou. Tyto krize ohrožují integritu a identitu jedince a jeho pocit bezpečí.

Psychická krize nevzniká, pokud tak vzniklou situaci jedinec nevyhodnotí. Vnímání, průběh a následky krize ovlivňuje mnoho faktorů: např. věk, osobnost jedince, zdravotní stav a jeho aktuální životní situace, sociální opora, způsob zvládnání náročných životních situací, předchozí nevyřešené či spolupůsobící krize, víra a naděje. (Baštecká, 2009).

Bezmocnost vzniká jako důsledek neúspěšného pokusu řešit nějakou situaci. Její bezprostřední příčinou jsou pocity beznaděje, které vyvolávají depresivní symptomy. Jednou z oblastí, kde se bezmocnost velmi často objevuje je násilí a agrese v domácím či pracovním prostředí. Podstatou v takovém případě je, že oběť nemůže uniknout a nijak se bránit. Pocit bezmocnosti může v takovýchto případech vést ke konzumaci alkoholu a drog, v extrémních případech i k pokusu o sebevraždu. Pronásledovatel se obvykle záměrně snaží vyvolat pocit bezmocnosti u vyhlédnuté oběti. (Výrost, Slaměnik, 2001).

Stres je stav organismu, který je odezvou na právě prožívanou zátěž. Organismus tak reaguje na zátěžový podnět z prostředí, který ohrožuje jeho vnitřní stabilitu. Pro vznik stresu je rozhodující působení stresoru. Stresor chápeme jako činitele působící nadměrnou zátěž, jako podnět, který je považován jedincem za ohrožující a vyvolává stresovou reakci. Stresová reakce se vyvíjí ve třech fázích: 1. fáze poplachová, alarmující (ve vážných případech obdoba traumatického šoku); 2. fáze rezistence (odporu), vyrovnávací; 3. fáze vyčerpání, konečná s nevratným poškozením. V případech stalkingu převažují stresory psychosociální (související převážně s mezilidskými vztahy). Mezi psychosociální stresory se řadí především

životní události, které přinášejí do života nechtěnou a nucenou změnu. (Baštecká, 2009).

Všechny výše popsané projevy, můžeme označit termínem posttraumatická stresová porucha. Čírtková popisuje posttraumatickou stresovou poruchu jako soubor různých poruch chování a prožívání, včetně somatických reakcí (potivost, třes, nevolnost, poruchy spánku apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou zkušenost. (Čírtková, 2007).

Podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů je posttraumatická stresová porucha řazena pod diagnózu F43.1 jako reakce na těžký stres a přizpůsobení: *„Začíná jako opožděná nebo protahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci (krátkého nebo dlouhého trvání) mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je sto způsobit silné rozrušení téměř u každého. Typické jsou epizody znovu ožívání traumatu v neodbytných vzpomínkách, snech nebo nočních můrách, které se objevují na přetrvávajícím pozadí pocitu tuposti a emoční zploštělosti, stranění se od lidí, netečnost vůči okolí a vyhýbání se činností a situacím, upomínajícím na traumatický zážitek. Obvykle se objevuje vegetativní hyperreaktivita a zvýšená bdělost, zesílené úlekové reakce a nespavost. S uvedenými příznaky je obvykle spojena úzkost a deprese a nejsou řídké ani suicidální myšlenky. (MKN – 10., 2. vyd, str. 213)*

1.7.2 Sociální dopady „stalkingu“ na oběť

Ze sociálního pohledu můžeme o stalkingu pojednávat jako o náročné životní situaci. Řezáč ve své knize popisuje náročnou životní situaci, cituji: *„jako situaci způsobenou především vlivem vnějších okolností, např. ztráta partnera, situace náhlého ohrožení osoby či rodiny, sociální izolace, situace bezvýchodnosti. Jako stav, kdy se člověku jeví jako náročné to, na co mu chybí dostatek sil nebo jiných vnitřních předpokladů. (Řezáč, 1998).*

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, sociální dopady stalkingu na oběť jsou velmi značné. Oběti jsou často nuceni naprosto změnit svůj život a životní styl. Jak

uvádí Čírtková, pro 47% oběti přináší stalking také citelnou materiální újmu. Finanční náklady jsou často spojené s opravami věcí, které pronásledovatel zničil a s investicemi do bezpečnostních zařízení. Další investice si vyžaduje například přestěhování do jiného města nebo financování advokátů, pokud se oběť rozhodla bránit proti pronásledování právní cestou. Finanční újma je také často způsobována tím, že oběť v důsledku stalkingu ztratí svou práci nebo se jí musí dokonce vzdát. (Čírtková, 2008).

Ztráta zaměstnání je v našich poměrech velmi traumatizujícím zážitkem. Stane-li se člověk nezaměstnaným, ztratí tím pojitko s realitou. Zmocní se ho pochyby, nejistota a strach z budoucnosti. Zaměstnání je pro člověka důležitou podmínkou důstojné existence, přináší mu materiální užitek a současně mu dává pocit společenské užitečnosti a seberealizace.

Násilné vyřazení práce z osobního života člověka má průkazné negativní dopady především sociální, ekonomické, ale také psychologické a zdravotní. Jedinci, který ztratí své zaměstnání, se vytrácí smysl života, dochází k omezení sociálních kontaktů a nastává postupný rozklad integrity osobnosti. Nedobrovolný odchod ze zaměstnání zaujímá v životě oběti vysokou hodnotu závažnosti. Ztráta práce je pro mnoho lidí traumatizující událostí. Sociálně psychologické důsledky nezaměstnanosti se v chování člověka projevuje především konflikty v rodině a v manželství, neschopností postarat se o své děti, zvýšenou konzumací alkoholu a zvyšujícími počty suicidálních pokusů. (Výrost, Slaměnik, 2001).

1.8 Reakce rodiny a nejbližšího okolí na „stalking“

Podpora nejbližšího okolí často velmi ovlivňuje návrat oběti do normálního života. Je zcela postačující, pokud se v okolí oběti vyskytuje důvěryhodná osoba, která je ochotna a hlavně připravena provázet oběť na cestě k uzdravení. Předpokladem je, že rodina či blízká osoba skutečně ví, co oběti pomáhá a naopak co oběti škodí.

Nejčastěji se vyskytující problémem je skutečnost, kdy rodina a nejbližší okolí trestný čin ignorují. Okolí často komunikuje s obětí, jako by se nic nestalo, vyhýbá se hovoru o traumatické události a snaží se přispět k tomu, aby oběť na kritický incident

zapomněla. Čírtková uvádí, že nevhodné reakce ze strany okolí na primární viktimizaci posilují negativní dopad trestného činu na oběť. (Čírtková, 2004).

Pro rodinu a blízké bývá někdy obtížné vyrovnat se změnami, ke kterým u traumatizovaného dochází. Někdy ani vlastně nevědí, co mají dělat, jak s postiženým mluvit, zda mluvit nebo spíše mlčet, zda se k události vracet nebo se tvářit jako by se nic nestalo. Krátce po traumatické události mohou být blízcí také hluboce zasaženi tím, co se stalo, často jsou zmatení a bezmocní. Toto všechno vede k tomu, že se přestávají chovat přirozeně. Trauma může mít na vztahy devastující vliv, někdy dokonce i v dobře fungujících partnerských vztazích to může vést k hluboké krizi, často také k rozchodu. Vzniklé problémy ve vztazích mohou vést k druhotné traumatizaci oběti. (Praško, 2003).

Oběť potřebuje po traumatickém zážitku především ochránit a tuto negativní událost ve svém životě přijmout. Je tedy nutné postiženému nechat prostor k plnému a hlubokému vyjádření smutku, lítosti i hněvu nad tím co se stalo. Při spolupráci s rodinou oběti je nutná informovanost. Nabídnutí pomoci, zda se nechtějí přímo zapojit do léčby a předcházet tak často nechtěným vážným chybám. Praško ve své knize uvádí osm základních informativních bodů pro rodinu a blízké okolí:

- **Nepodceňovat poznámky o sebevraždě**
- **Během celé léčby je důležitá podpora postiženého, aby vytrval**
- **Nezlehčovat stav oběti a hlavně ji neobviňovat**
- **Postižený s příznaky posttraumatické stresové poruchy potřebuje citovou podporu (laskavost, trpělivost a porozumění)**
- **Postiženého k činnostem nenutit, ale trpělivě zvát**
- **Nevyhledávat pomoc léčitelů ani žádné alternativní praktiky. (Praško, 2003).**

Baštecká ve své knize říká, že psychosociální pomoc obětem mimořádných událostí je činnost, která vychází především z komunikace (včetně mlčení). Slovo pomáhá přímo (informace, poradenství, osvěta, pastorační rozhovor, psychoterapeutické postupy) a zprostředkovaně tedy organizačně (posouzení potřeb, hodnot a zdrojů,

medializace potřeb a pomoci, podpora práv a zájmů oběti, vytváření plánu). (Baštecká, 2005).

1.9 Prevence a obrana proti stalkingu

Stalking představuje komplexní a sociální děj, za kterým se skrývají různé jednání, motivy, interakce a také různé varianty psychopatologie. Platí, že každý případ stalkingu je individuální a vyžaduje individuální přístup při hledání vhodné intervence. Předpokladem pro zastavení pronásledování je, aby oběť našla vhodný postup, tedy vyhledala odbornou pomoc. (Čírtková, 2008).

V případě řešení případů pronásledování, v literatuře označované jako „management případu“ je nutné dodržovat určité zásady. První zásadou je individuální přístup tzn., že každý případ je nutné nejdříve individuálně analyzovat a pak vyhodnotit. Druhou zásadou je pragmatismus tzn., že navržené postupy musí přihlížet ke skutečným potřebám oběti (tj. jaké kroky jsou pro ni reálné a jaké nikoliv) a k ovlivnitelnosti pronásledovatele (tj. na co bude reagovat a na co nikoliv). Hlavním cílem při řešení pronásledování je zajistit fyzickou bezpečnost oběti a stalking pokud možno zastavit. (Čírtková, 2008).

Čírtková popisuje několik hlavních strategií, které mohou podpořit ukončení stalkingu a jimi jsou:

a) Důsledné ignorování pokusů o kontakt

Je nutné, aby oběť stalkerovi přesvědčivě a jednoznačně naznačila, že si s ním nepřeje žádný kontakt. Velmi častou chybou na straně oběti je nedůslednost. Oběť dlouho setrvává v blokaci pokusů o kontakt, ale nakonec nevydrží a po několikátém zazvonění telefonu hovor přijme. Pokud dojde k odmítnutí kontaktu, je třeba vytrvat u nulové reakce.

b) Snaha zamezit setkání se stalkerem

Toto opatření přijímá oběť jako neférové. Změna životních návyků (vyhýbání se doposud běžně navštěvovaným místům) představuje přerušení původních kontaktů a

další podstatná sociální omezení. Právě zde v tomto případě platí pravidlo pragmatického přístupu. Oběť má pod kontrolou skutečně pouze vlastní chování, kterým může nepřímo ovlivnit chování stalkera tak, že pronásledování vyhasne.

c) Dokumentovat stalking

Dokumentovány by měly být všechny stalkerovi aktivity – dopisy, SMS, emaily, ale také pokusy o vyhledávání oběti na jejím pracovišti, postávání před bydlištěm, poničené věci apod. Reakce oběti na poslaný dopis či SMS bývá často provázena impulzem zprávu zničit. Ačkoliv je to pochopitelné, jde o chybný pokus. U poničených věcí se doporučuje i fotodokumentace.

d) Zveřejňování stalkingu, někomu se svěřit

Mnohé oběti se za pronásledování stydí, je jim trapné o tomto problému s někým hovořit. Oběť by se měla s tímto problémem svěřit někomu blízkému ve svém okolí, neboť včasné zveřejnění této informace zvyšuje možnost ochrany oběti. Tato skutečnost také brání tomu, aby stalker manipuloval s okolím oběti.

e) Hledat podporu a pomoc

Podpora a pomoc představuje pro oběť aktivní strategii, která zmírňuje stavy bezmoci a pasivity, zprostředkovává oběti objektivní pohledy na její pocity a posiluje její zdroje pro nalezení vhodných strategických řešení. (Čírtková, 2008). Právní poradce pomáhá oběti především vytvořit předběžné opatření. Tento krok je z pohledu oběti šancí na ukončení pronásledování, ale také může ve výjimečných případech obsahovat i rizika. (Čírtková, 2009).

V České republice působí mnoho organizací, u kterých oběť může hledat podporu, ochranu a pomoc. Jedním z nich je například Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí, který poskytuje odbornou bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory. Komplexní pomoc Bílého kruhu bezpečí se v případech stalkingu opírá o důkladné posouzení informací, se kterými se oběť svěří v některých z poraden v České republice. Především o chování a aktivitách

stalkera, o dosavadních pokusech oběti zamezit pronásledování a o všech důležitých okolnostech. V poradnách Bílého kruhu bezpečí působí odborníci z pomáhajících profesí (psycholog, psychiatr, sociální pracovník) a společně s obětí řeší tři základní otázky:

- 1. Zda se skutečně jedná o nebezpečné pronásledování.**
- 2. Zda hrozí oběti nebezpečí fyzického napadení.**
- 3. Hledání vhodné strategie.**

Z poradny Bílého kruhu bezpečí si oběť odnáší řešení, jak dál v případě pronásledování postupovat a dosáhnout tak cíle tj. ukončit obtěžující a nevyžádané pokusy pronásledovatele. (Bílý kruh bezpečí, [2011]).

Jednou z dalších organizací, u kterých může oběť hledat ochranu a pomoc, jsou intervenční centra. **Intervenční centrum** je službou sociální prevence podle §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tato služba nabízí pomoc osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání. Pomoc může být poskytnuta na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním nebo i bez takového podnětu a to bezodkladně. Sociální služby jsou zde poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové a poskytují se bezplatně. (Intervenční centra, [2011]).

Telefonickou krizovou pomoc podle zákona č 108/2006 Sb., pro oběti domácího násilí poskytuje DONA linka. Pracuje v nepřetržitém provozu od září roku 2011 a garantuje vysoký standart služeb. Tato linka pomáhá každému, kdo se cítí být ohrožen domácím násilím, nebo je jeho svědkem. Pomáhá profesionálům, kteří při výkonu svého povolání přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. DONA linka je provozována prostřednictvím Bílého kruhu bezpečí za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí. (DONA linka – základní informace [2011]).

Policie České republiky podle zákona č. 283/1991 Sb., poskytuje v rozsahu své působnosti pomoc každému, kdo se na ni obrátí. Policie nemá pravomoc a možnost

vstupovat do soukromého života, avšak zasáhne, dojde-li k protiprávnímu jednání vůči zájmům chráněným zákonem. (Bílý kruh bezpečí, [2011]). K významnému posílení ochrany oběti před stalkerem má sloužit i správné využití povinností a oprávnění policie tak, jak jsou zakotveny v policejním zákoně. (Válková, 2009).

1.10 Právní úprava „stalkingu“

Výraz stalking je v trestním zákoníku zakotven jako pojem nebezpečné pronásledování. (Šámal a kol., 2010). Fenomén Stalking nebyl v České republice do 31. 12. 2009 v právní úpravě zakotven. Profesorka Helena Válková uvádí možnosti trestního stíhání pachatelů dle dříve platného trestního zákona 140/1961 Sb. Pachatelé stalkingu bylo možné stíhat pouze za předpokladu, že se dopustili jiného trestného činu. Jednalo se zejména o trestní čin poškozování cizích práv § 209, úmyslná těžká újma na zdraví § 222, omezování osobní svobody § 231, vydírání § 235, porušování domovní svobody § 238, poškozování cizí věci § 257 (Válková, 2009). V případě zjištění, že se pachatel nedopustil žádného trestného činu uvedeného v trestním zákoně (viz. výše uvedené trestné činy), byla celá věc hodnocena jako přestupek proti občanskému soužití dle zákona č. 200/1990 Sb. § 49 a pachateli byla v tomto případě uložena pouze finanční pokuta. (Němeček, 2010).

Od 1. 1. 2010 vstupuje v účinnost nový Trestní zákoník, který zahrnuje skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování, tzn. stalkingu mezi trestné činy. Trestní zákoník 40/2009 Sb. § 354 definuje nebezpečné pronásledování takto: *„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.* (Trestní zákoník. č. 40/2009 Sb., § 354).

„Trestný čin nebezpečného pronásledování je zařazený mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (hlava X.), a to do podskupiny trestních činů narušujících soužití lidí (díl 5.). Jedná se o úmyslný přečin, nikoli zločin, neboť sazba činí i u jeho kvalifikované skutkové podstaty nejvýše tři roky. Toto ustanovení vyjadřuje zájem o ochranu nerušeného mezilidského soužití“. (Válková, 2009, s. 261).

Od zavedení termínu nebezpečného pronásledování do trestního zákona naráželo vyšetřování případů týkající se tohoto trestného činu na zásadní nejasnost a tou je – jak dlouho musí stalker oběť pronásledovat, aby mohlo být zahájeno trestní stíhání a obvinění. V některých případech státní zástupce nepřijal obvinění ze stalkingu a jednání útočníka muselo být překvalifikováno na trestný čin. Ministerstvo vnitra a spravedlnosti se v této věci dohodli, že stalking musí trvat nejméně 4 až 6 týdnů. Aby mohl být pachatel obviněn ze stalkingu musí být dodrženy následující tři podmínky:

- Musí být jednoznačné, že pronásledovatel tak činí proti vůli oběti.
- Pronásledování musí být intenzivní.
- Pronásledování musí být dlouhodobé min 4-6 týdnů. (Kopecký, 2010).

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjištění stupně informovanosti o povědomí stalkingu a možné prevenci proti němu u vybraného vzorku respondentů v Jindřichově Hradci. Četnost jeho výskytu ve vybraném regionu, formy a způsoby jeho páčání, kdo jsou pachatelé a kdo se stává obětí, viktimmnost a možná prevence. Psychologické aspekty stalkingu a komunikace s obětí. Možné sociální a psychické dopady na oběť. Reakce společnosti na výskyt těchto případů. Reakce rodiny oběti na projevy stalkingu.

2.2 Hypotézy

H1: Ženy (respondentky) se s problémem stalkingu setkávají častěji než muži a jsou o něm více informovány.

H2: Obyvatelé města Jindřichův Hradec nejsou dostatečně informováni o problematice „stalkingu“.

H3: Více než polovina respondentů by se s tímto problémem nebezpečného pronásledování nikomu nesvěřilo (rodina, přátelé, známí atd.).

H4: Více než polovina respondentů nezná žádné intervenční centra a neví, kam se obrátit o pomoc v případě, že by se stala obětí stalkingu.

3. METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Pro ověření hypotéz byla použita metoda kvantitativního šetření technikou vlastního dotazníku předaného respondentům v Jindřichově Hradci. Všechny dotazníky byly anonymní a koncipovány stejným způsobem. *„Dotazník je vysoce efektivní technika, která může postihnout velký počet jedinců při relativně malých nákladech a v poměrně krátkém čase. Dotazník klade nároky na ochotu dotazovaných. Jedná se o písemný doklad, formulář, předem připravený a standardizovaný ve smyslu jednotného použití, sloužící k záznamům o vyjádřeních dotázaných osob k nejrůznějším otázkám“*. (Disman, 1993, str. 141).

U každého respondenta byl zjišťován věk, pohlaví a dosažené vzdělání. Vlastní dotazník (Příloha č. 5) byl tvořen 20 otázkami, z nichž 17 otázek bylo uzavřených, respondenti vybírali odpověď z nabídnuté škály ano, spíše ano, ne, spíše ne a nevím. U otázky č. 18 až č. 20 měli respondenti vybrat několik možností z nabídnuté škály odpovědí. Otázka č. 19 byla otevřená a zaměřená na získání odpovědi na problematiku stalkingu a životní zkušenosti. Výzkum byl prováděn v období února až března 2010.

3.2 Výzkumný vzorek

Soubor dotazníkového šetření tvořilo 130 respondentů z Jindřichova Hradce. Respondenti byli zvoleni náhodným výběrem. Sběr dat byl prováděn přímo v ulicích města Jindřichova Hradce, dále na Střední zdravotnické a Střední ekonomické škole v Jindřichově Hradci. Nemalou část dotazníkového šetření také tvořili zaměstnanci a pacienti neurologického oddělení z Jindřichohradecké nemocnice. Respondenti byli rozděleni do pěti věkových skupin, a to 15-24 let, 25-35 let, 36-50 let, 51-65 let, nad 65 let. Při zadávání dotazníků byl respondentům vysvětlen základní cíl a princip dotazníku. V průběhu vyplňování mohli respondenti klást otázky k případným nejasnostem. Návratnost dotazníků byla 100%. Z celkového počtu 130 dotazníků muselo být 5 dotazníků vyřazeno pro neúplné vyplnění. Respondenti ve třech případech nevedli věk a ve dvou případech nevedli pohlaví. Získaná data byla vyhodnocena a zpracována

pomocí Microsoft Office Excel 2003 metodou procentuálního vyjádření jednotlivých otázek v dotaznících.

4. VÝSLEDKY

4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Po vyřazení neúplných dotazníků pracuji se 125 vyplněnými dotazníky. Dotazníkové šetření bylo aplikováno na respondenty muže a ženy pěti věkových skupin ve městě Jindřichův Hradec. Z celkového počtu respondentů odpovědělo 63 žen a 62 mužů. Pro názornost uvádím tabulku, která znázorňuje procentuální zastoupení mužů a žen v provedeném výzkumu.

Tab. 1: Diferenciace respondentů dle pohlaví a věku (uvedeno v %).

VĚK	MUŽI	ŽENY
15-24	18%	28%
25-35	19%	13%
35-50	22%	21%
51-64	26%	24%
nad 65	15%	14%

Zdroj: vlastní výzkum

Dotazníkové šetření bylo zahájeno otázkou č. 1: „*Setkal/a jste se někdy s pojmem stalking?*“ Odpovědi jsou uvedeny v grafu č. 1 a v tabulkách č. 2, 3 a 4.

Tab. 2: Odpovědi respondentů vzhledem k pohlaví (uvedeno v %).

ODPOVĚĎ	MUŽI	ŽENY
ANO	60%	68%
NE	40%	32%
CELKEM	100%	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedené tabulky vyplývá, že odpovědi na dotazovanou otázku se u mužů a žen příliš neliší. Z celkového počtu žen na tuto otázku odpovědělo Ano 68% respondentek a z celkového počtu mužů odpovědělo Ano 60% respondentů.

Tab. 3: Odpovědi respondentů na otázku č. 1 vzhledem k věku (uvedeno v %).

ODPOVĚĎ	15-24 let	25-35 let	36-50 let	51-64 let	nad 65 let
ANO	72%	60%	85%	61%	28%
NE	28%	40%	15%	39%	72%

Zdroj: vlastní výzkum.

Z tabulky je patrné, že nejvíce respondentů, kteří se setkali s pojmem stalking je v nejmladší věkové kategorii 15 – 24 let a to v 72%. Naopak nejméně obeznámeni jsou respondenti věkové kategorie nad 65 let a to pouze v 28%.

Tab. 4: Odpovědi respondentů na otázku č. 1 vzhledem k jejich vzdělání (v %).

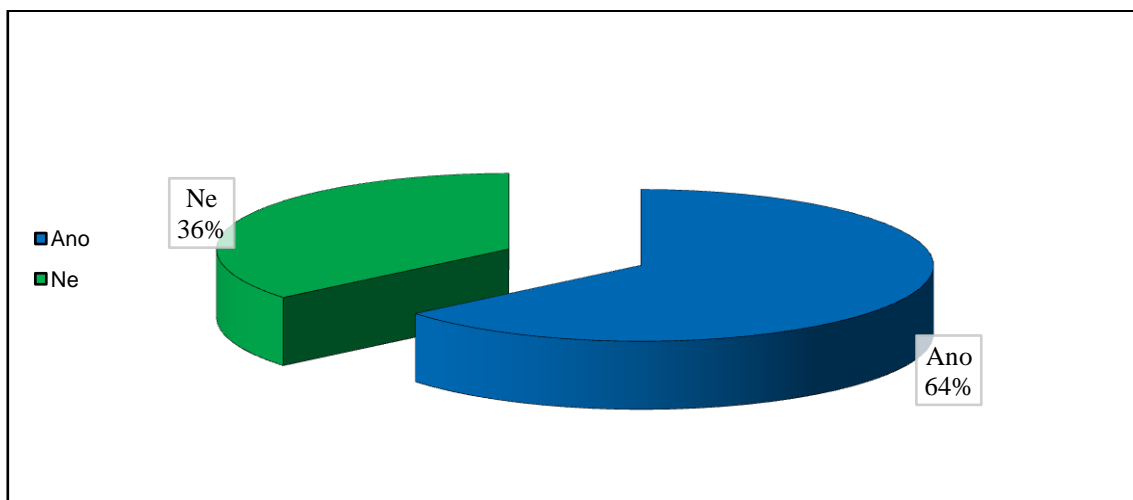
ODPOVĚĎ	základní	střední	střední s maturitou	VOŠ	vysokoškolské
ANO	17%	22%	67%	75%	92%
NE	83%	78%	33%	25%	8%

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky zobrazené v této tabulce jasně ukazují, jaké povědomí mají o stalkingu respondenti vzhledem ke svému vzdělání. Vysokoškolsky vzdělaní občané se s pojmem stalking již setkali v 92%. Oproti tomu lidé se základním vzděláním jsou s pojmem seznámeni pouze v 17%.

Graf 1: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 1. (uvedeno v %)

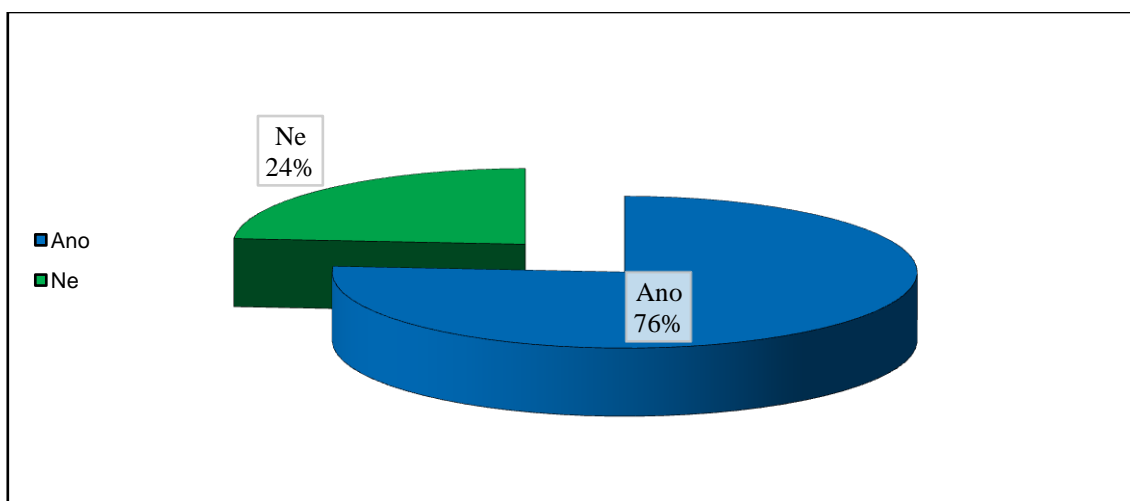

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného grafu vyplývá, že celkem se s pojmem „stalking“ nesetkalo 36% dotázaných respondentů. Převážná většina 64% všech respondentů je s tímto pojmem seznámena a v minulosti se s ním již setkala.

V otázce č. 2 se dotazují respondentů „Zaznamenali jste v tisku, televizi, na internetu informace, které se týkají problematiky stalkingu?“ Odpovědi jsou uvedeny v grafu č. 2 a č. 3.

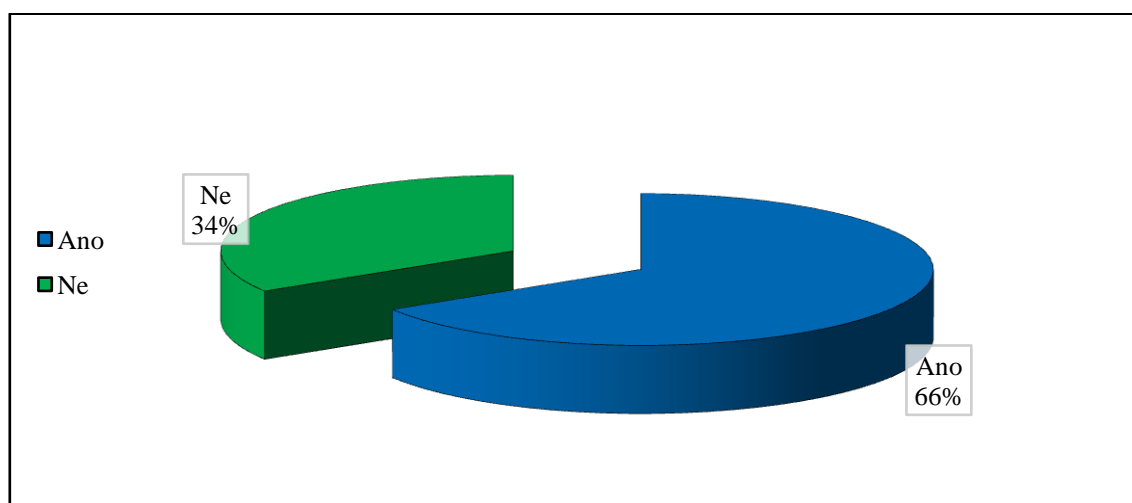
Graf 2: Odpovědi žen (respondentek) na otázku č. 2 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Celkem odpovědělo 63 žen, z toho 48 (76%) odpovědělo „ano“ a 15 (24%) odpovědělo „ne“.

Graf 3: Odpovědi mužů (respondentů) na otázku č. 2 (uvedeno v %).

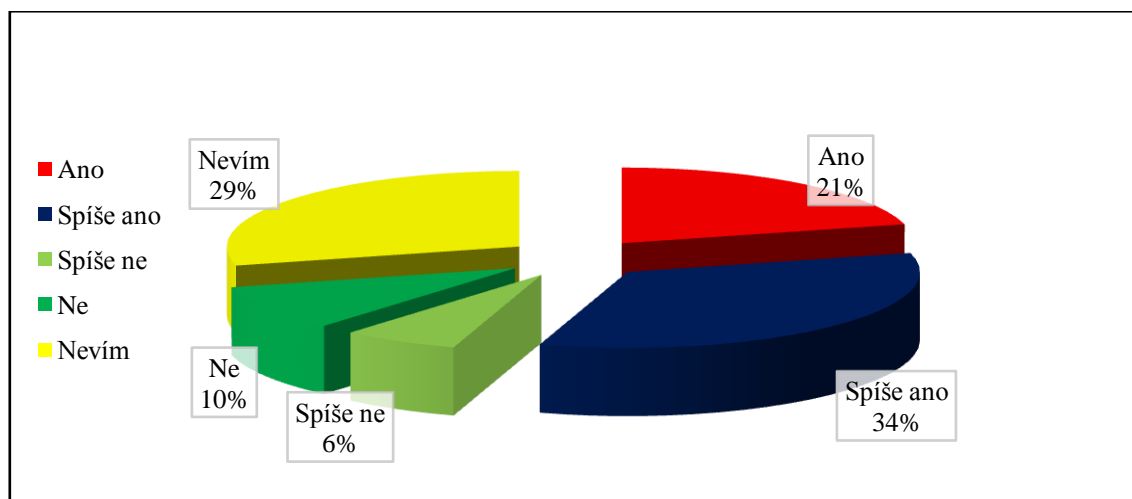

Zdroj: vlastní výzkum

Muži na tuto otázku odpovídali také převážně kladně, 41 (66%) mužů odpovědělo „ano“ a 21 (34%) odpovědělo „ne“. Z uvedených grafů vyplývá, že ženy jsou o problematice stalkingu více informovány z veřejných zdrojů (televize, tisku, internetu) než muži.

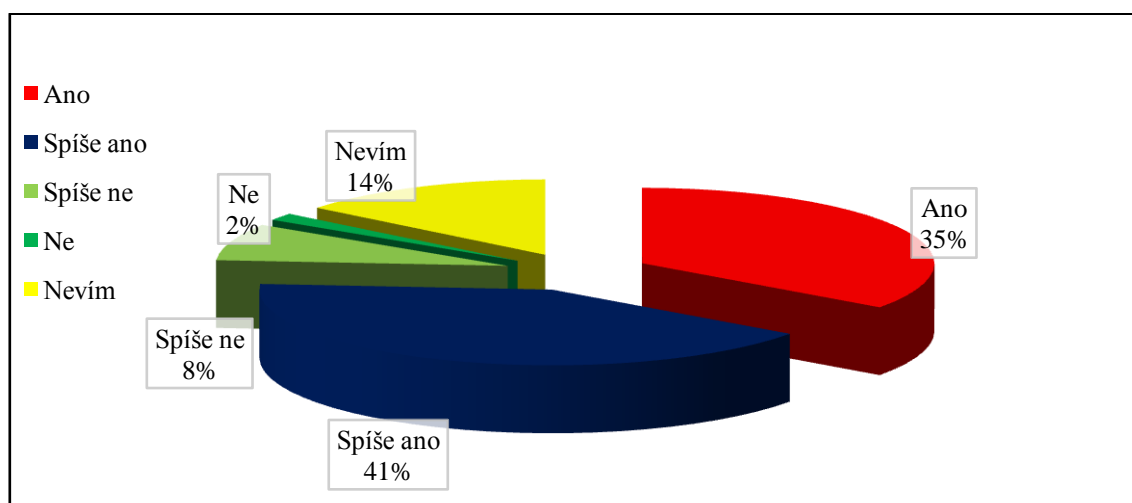
Otázka č. 3: „*Domníváte se, že stalking je závažný problém v naší společnosti*“? Muži na danou otázku odpovídali takto: 13 (21%) mužů odpovědělo ano, 21 (34%) spíše ano, 4 (6%) mužů odpovědělo spíše ne, 6 (10%) ne a 18 (29%) mužů označilo odpověď „nevím“. Odpovědi jsou znázorněny v grafech č. 4 a č. 5.

Graf 4: Odpovědi mužů (respondentů) na otázku č. 3 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

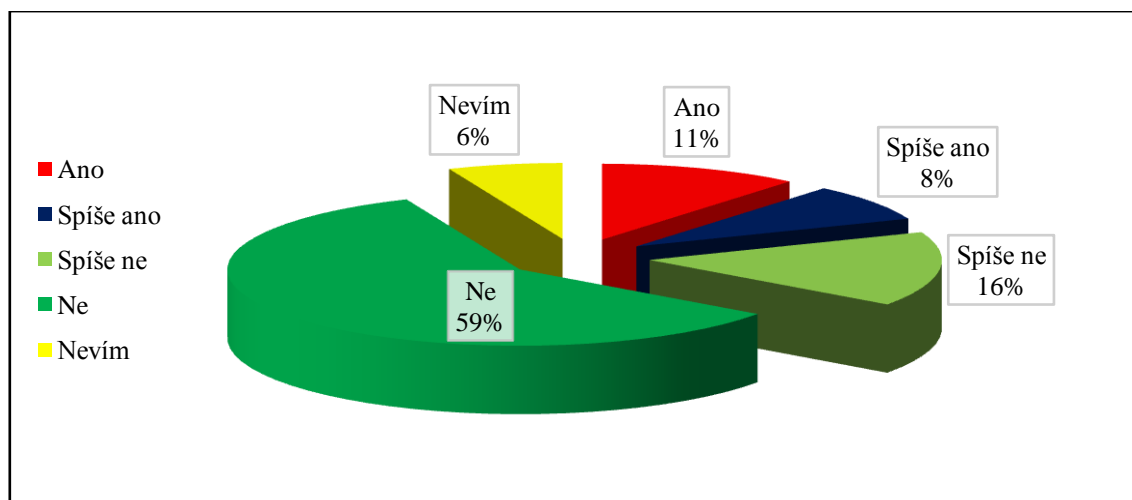
Graf 5: Odpovědi žen (respondentů) na otázku č. 3 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

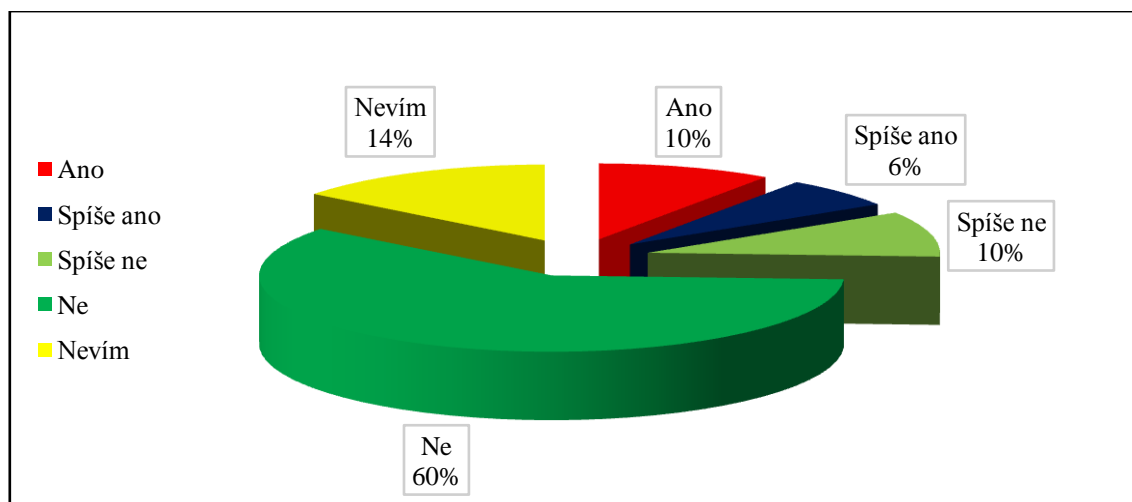
V 35% tedy 22 žen označuje stalking jako závažný problém společnosti a odpověděli ano, 26 (41%) žen odpovědělo spíše ano, 1 žena (2%) odpověděla ne a 9 (14%) žen označilo odpověď „nevím“.

V otázce č. 4 jsem se respondentů dotazovala: „*Setkal/a jste se někdy (osobně či někdo z vašeho okolí) se stalkingem*“? V grafu č. 6 a č. 7 jsou znázorněny odpovědi. Graf 6: Odpověď žen (respondentek) na otázku č. 4 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 7: Odpovědi mužů (respondentů) na otázku č. 4 (uvedeno v %).

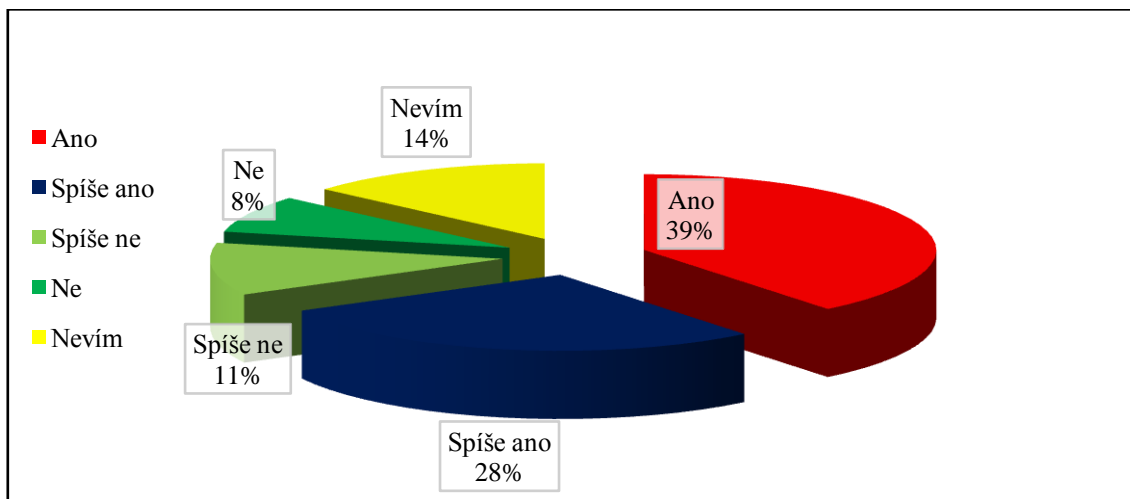

Zdroj: vlastní výzkum.

Se stalkingem se setkala 7 (11%) dotazovaných žen, 5 (8%) žen označilo odpověď spíše ano, 10 (16%) odpovědělo spíše ne, 37 (59%) respondentek se stalkingem neseťkalo a 4 (6%) označilo odpověď „nevím“. Muži se na danou otázku

svými odpověďmi od žen liší jen velmi nepatrně. 6 (10%) mužů má osobní zkušenost se stalkingem, 4 (6%) mužů odpovědělo spíše ano, 6 (10%) označilo odpověď spíše ne, většina mužů 37 (60%) se stalkingem nesešla a 9 (15%) „neví“. Z uvedených grafů je patrné, že ženy se stalkingem setkávají častěji než muži.

Graf 8: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 5 (uvedeno v %).

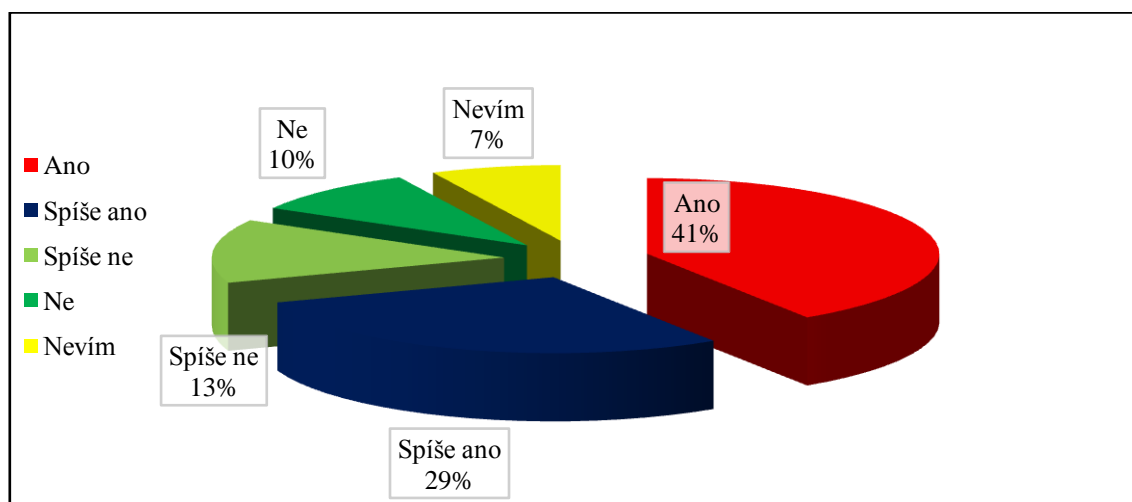

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 8 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku č. 5, „*Kdybyste byl/a obětí tohoto nebezpečného pronásledování („stalkingu“), svěřil/a byste se svému kamarádovi/ce?*“. Z celkového počtu dotazovaných respondentů by se 49 (38%) mužů i žen v případě setkání se stalkingem svěřilo svému kamarádovi, 35 (28%) respondentů označilo odpověď spíše ano, 14 (11%) odpovědělo spíše ne, 10 (8%) by se v případě stalkingu kamarádovi nesvěřilo a 17 (14%) označilo odpověď „nevím“.

V otázce č. 6 „Svěřil/a byste se někomu v rodině, že jste obětí stalkingu?“ Ano v této otázce odpovědělo 51 (41%) všech dotazovaných respondentů, pokud by se stali obětí stalkingu svěřili by se někomu v rodině. Spíše ano odpovědělo 36 (29%) respondentů, spíše ne 17 (14%), 12 (10%) by se nikomu v rodině nesvěřilo a 9 (7%) respondentů „nevím“. Odpovědi jsou znázorněny v grafu č 9.

Graf 9: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 6 (uvedeno v %).

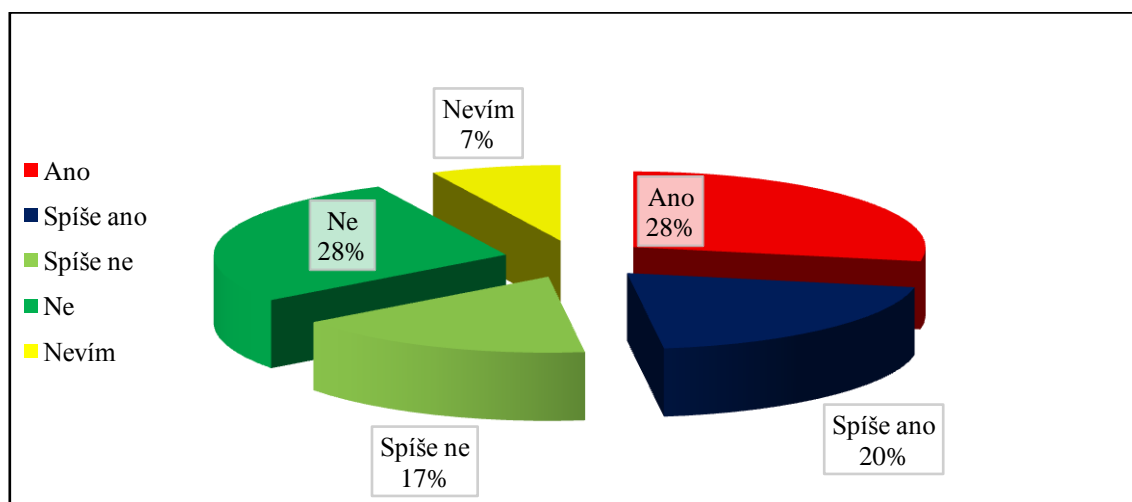

Zdroj: vlastní výzkum

V uzavřené otázce č. 7 jsem zjišťovala: „*Víte na koho a kam obrátit, kdyby se stali obětí stalkingu*“? 35 (28%) všech dotazovaných respondentů ví kam se o pomoc obrátit a označili odpověď ano, 25 (20%) spíše ano, 21 (17%) spíše ne, 35 (28%) dotazovaných respondentů označilo odpověď ne a 9 (7%) odpověď „nevím“. Výsledky této otázky jsou znázorněny v grafu č. 10.

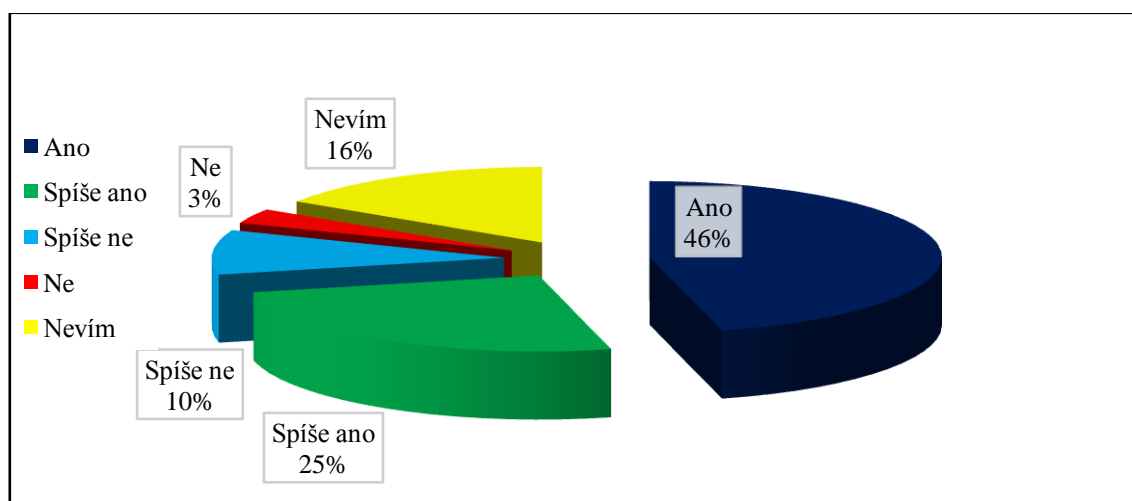
Graf 10: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 7 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu č. 11 a 12 lze vyčíst odpovědi na otázku č. 8: „*Myslíte si, že je stalking v České republice trestným činem?*“

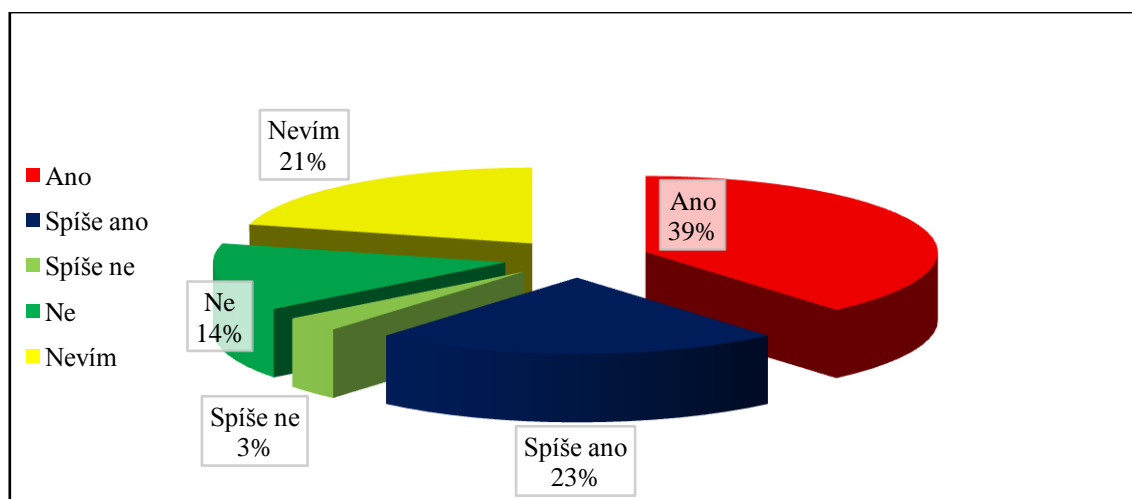
Graf 11: Odpověď žen (respondentek) na otázku č. 8 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

29 (46%) žen odpovědělo ano, 16 (25%) žen si myslí že spíše ano, 6 (10%) žen odpovědělo spíše ne, pouze 2 (3%) žen si myslí, že stalking není v ČR trestným činem, 10 (16%) žen „neví“.

Graf 12: Odpovědi mužů (respondentů) na otázku č. 8 (uvedeno v %).

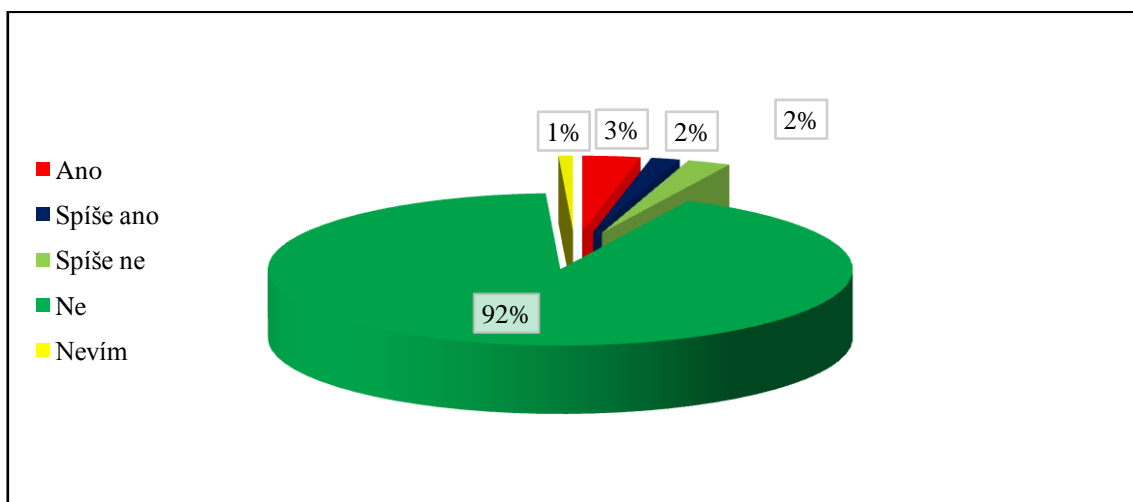

Zdroj: vlastní výzkum

Muži na otázku č. 8 odpověděli takto: 24 (39%) mužů označilo odpověď ano, 14 (23%) spíše ano, 2 (3%) spíše ne, 9 (15%) mužů si myslí že stalking v ČR není trestným činem a odpovědělo ne, 13 (21%) mužů „nevím“.

V grafu 13 jsou znázorněny výsledky k otázce č. 9: „*Byl/a jste někdy na nějaké přednášce nebo jednání, kde se hovořilo o stalkingu?*“ Ano odpověděli pouze 4 (3%) z celkového počtu dotazovaných respondentů, spíše ano 2 (2%), spíše ne 3 (2%). Na žádné přednášce, kde se hovořilo o stalkingu nikdy nebylo 115 (92%) dotazovaných respondentů a označili odpověď ne. 1 (1%) respondent označil odpověď „nevím“.

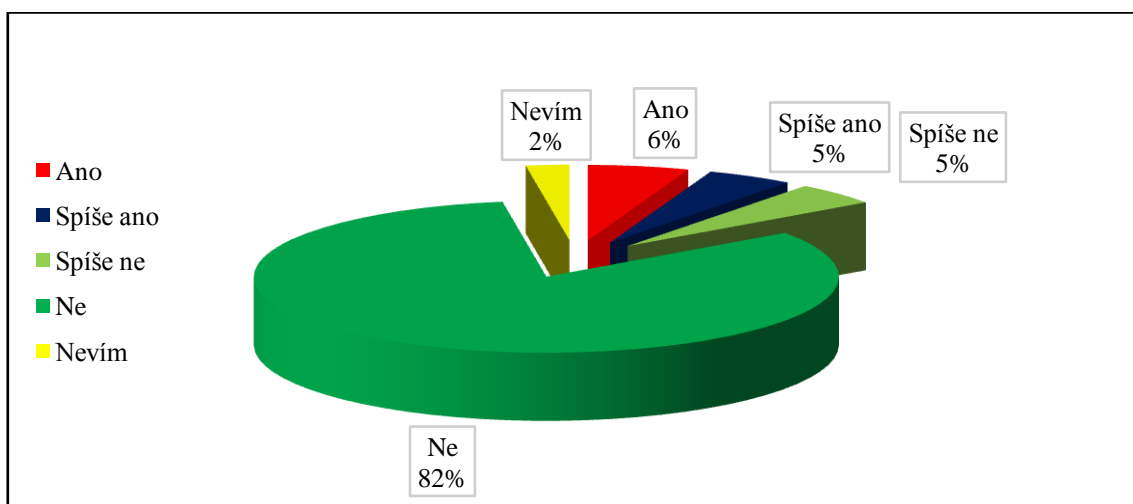
Graf 13: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 9 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 10: „*Znáte nějaká intervenční centra, kam se mohou lidé obrátit, pokud jsou oběťmi stalkingu?*“ respondenti na tuto otázku odpovídaly v počtu 7 (6%) ano, 6 (5%) spíše ano, 6 (5%) spíše ne, 103 (82%) z celkového počtu dotazovaných respondentů nezná žádné intervenční centrum, kam se obrátit o pomoc pokud se stanou obětí stalkingu, 3 (2%) označilo odpověď „nevím“.

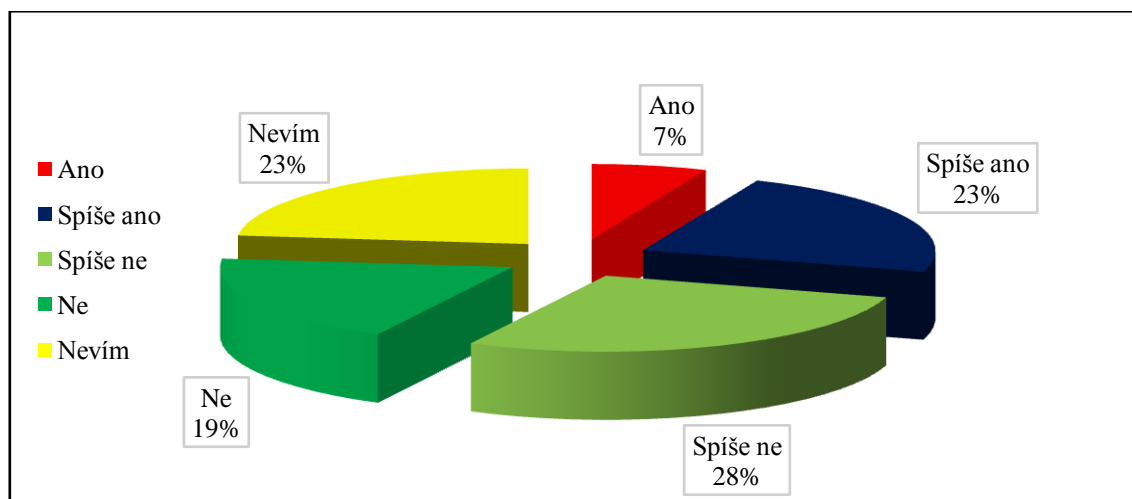
Graf 14: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 10 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11: „*Myslíte si, že existuje typický profil pachatele?*“ 8 (6%) všech respondentů si myslí že ano, 29 (23%) si myslí, že spíše ano, 35 (28%) spíše ne, 24 (19%) odpovědělo ne a 29 (23%) respondentů označilo odpověď „nevím“. Odpověď je znázorněna v grafu č. 15.

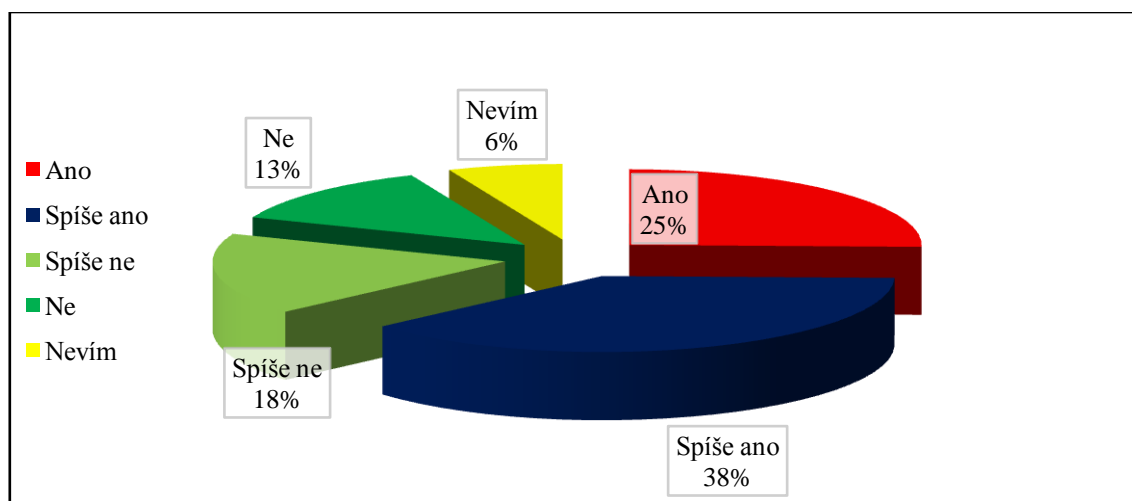
Graf 15: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 11 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

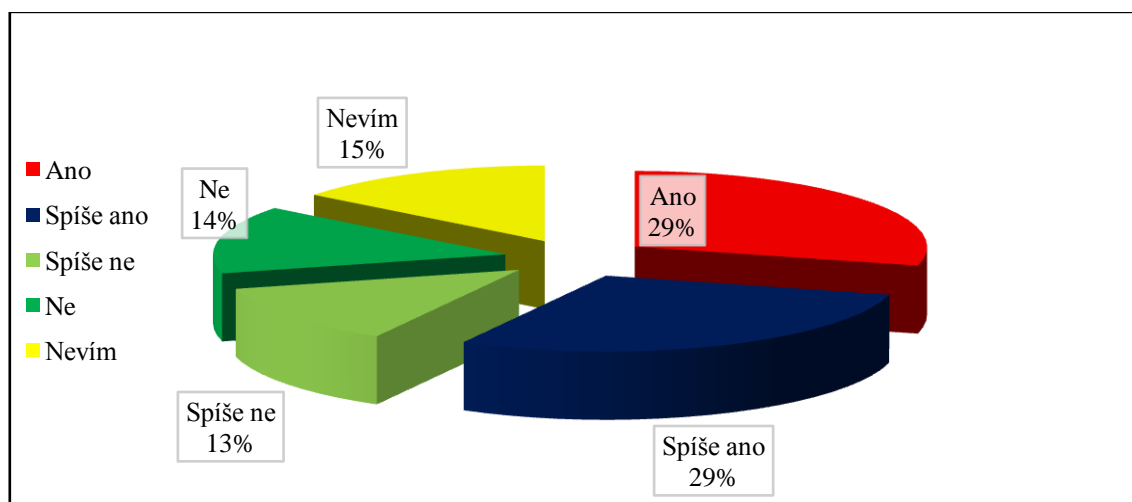
V otázce č. 12 jsem se dotazavala respondentů: „*Domníváte se, že typický pronásledovatel trpí vždy nějakou duševní poruchou?*“ Odpovědi jsou uvedeny v grafu č. 16 a v grafu č. 17.

Graf 16: Odpověď žen (respondentek) na otázku č. 12 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 17: Odpovědi mužů (respondentů) na otázku č. 12 (uvedeno v %).

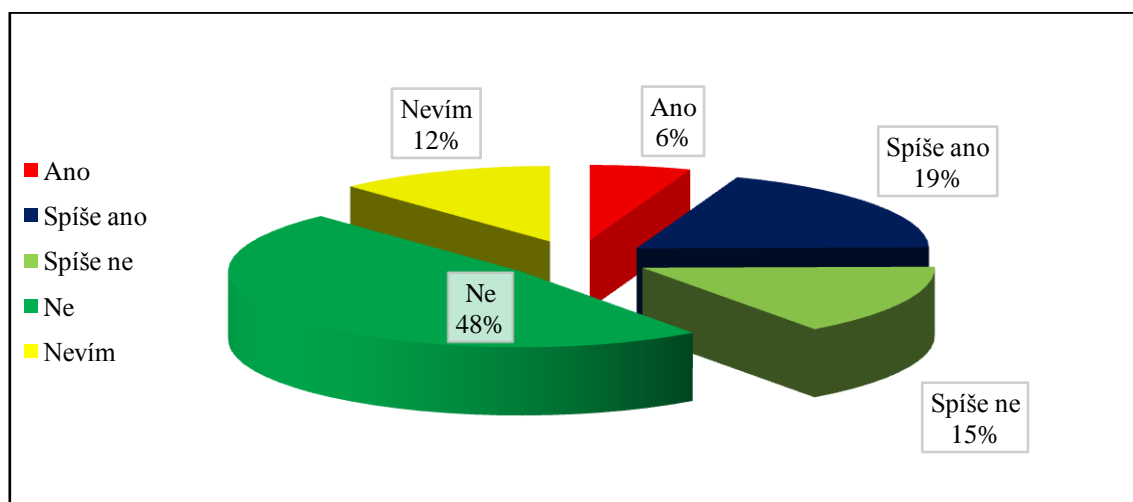
Zdroj: vlastní výzkum

Muži na otázku č. 12 odpověděli: 18 (30%) mužů se domnívá, že pronásledovatel trpí duševní poruchou, 17 (28%) odpovědělo spíše ano, 8 (13%) spíše

ne, 9 (15%) si myslí, že pronásledovatel nemusí vždy trpět duševní poruchou a 9 (15%) označilo odpověď „nevím“. 16 (25%) žen se domnívá, že typický pronásledovatel trpí vždy nějakou duševní poruchou a označilo odpověď ano, 24 (38%) žen odpovědělo spíše ano, 11 (17%) spíše ne, 8 (13%) se domnívá, že pronásledovatel netrpí duševní poruchou a označilo odpověď ne, 4 (6%) dotazovaných žen „neví“.

Otázka č. 13: „*Myslíte si, že mezi pronásledovatele patří výhradně muži?*“
Odpovědi jsou znázorněny v grafu č. 18.

Graf 18: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 13 (uvedeno v %).

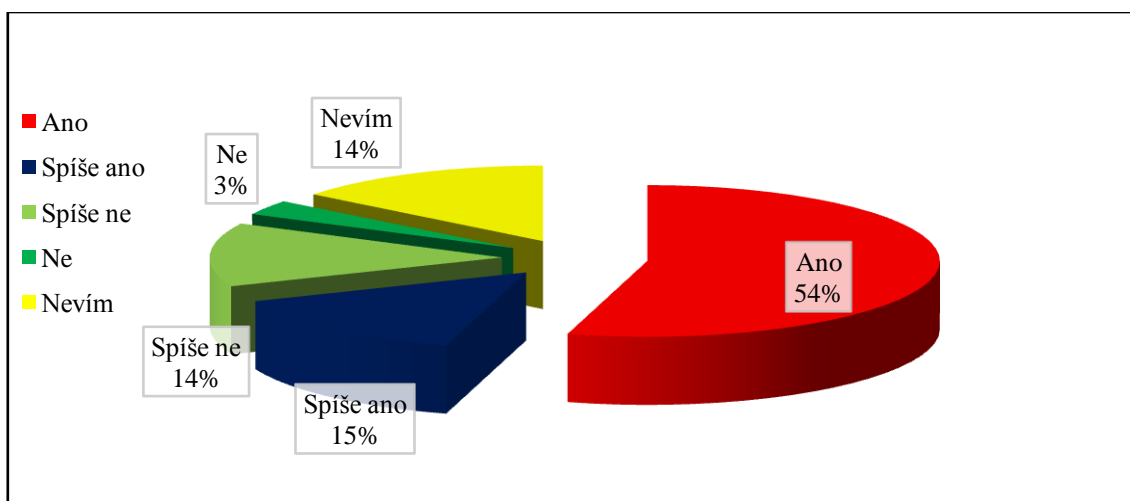

Zdroj: vlastní výzkum

7 (6%) všech dotazovaných respondentů označilo odpověď ano a myslí si, že mezi pronásledovatele patří výhradně muži, 24 (19%) odpovědělo spíše ano, 19 (15%) si myslí, že spíše ne, 59 (48%) respondentů tuto možnost popírá a označilo odpověď ne a 15 (12%) odpověď na tuto otázku neví.

Graf 19 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku č. 14: „*Domníváte se, že osoba, která je společenská, přátelská a přizpůsobivá na veřejnosti může být také pronásledovatelem?*“

Graf 19: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 14 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

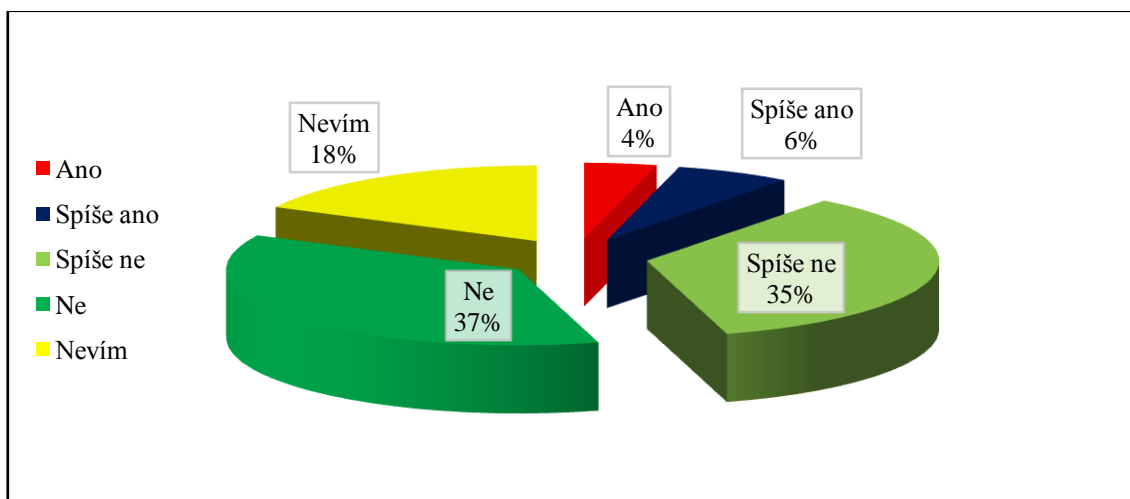
68 (54%) všech respondentů označilo odpověď ano a domnívá se, že osoba přátelská a přizpůsobivá může být pronásledovatelem, 18 (14%) spíše ano, 17 (14%) odpovědělo spíše ne a 4 (3%) odpovědělo na tuto otázku záporně tedy ne, 18 (14%) respondentů odpověď na tuto otázku „neví“.

Otázka č. 15: „*Myslíte si, že je snadné usvědčit pachatele stalkingu?*“

Odpovědi jsou patrné z grafu č. 20.

Graf 20: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 15 (uvedeno v %).

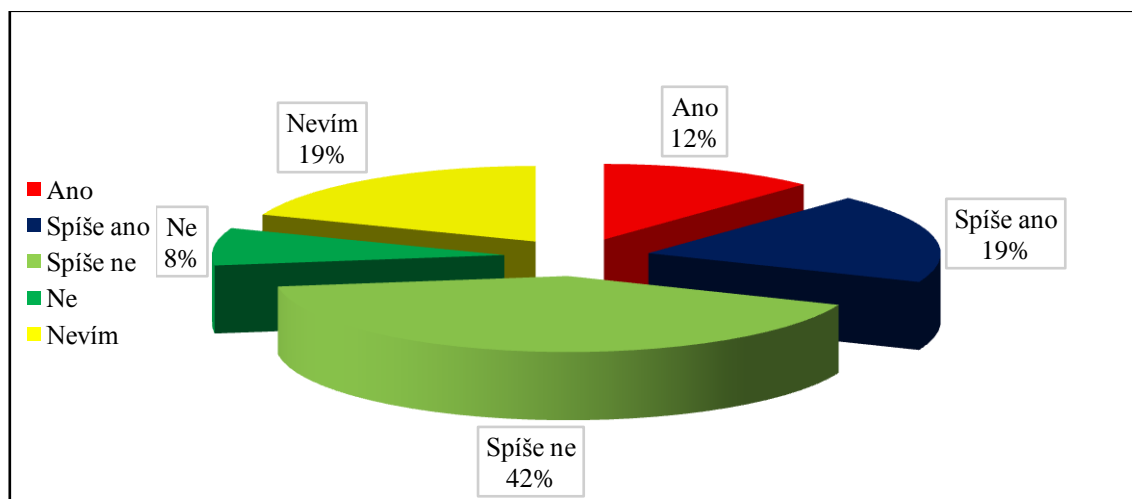
Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti na danou otázku odpovídali takto: 5 (4%) si myslí, že je snadné usvědčit pachatele stalkingu a označili odpověď ano, 8 (6%) spíše ano, 44 (35%) spíše ne, převážná většina respondentů si myslí, že není snadné usvědčit pachatele stalkingu a označili odpověď ne, 18 (14%) označilo odpověď „nevím“.

Otázka č. 16: *Domníváte se, že lze nějakým způsobem stalkingu předcházet?**

V grafu č. 21 jsou znázorněny výsledky k otázce.

Graf 21: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 16 (uvedeno v %).

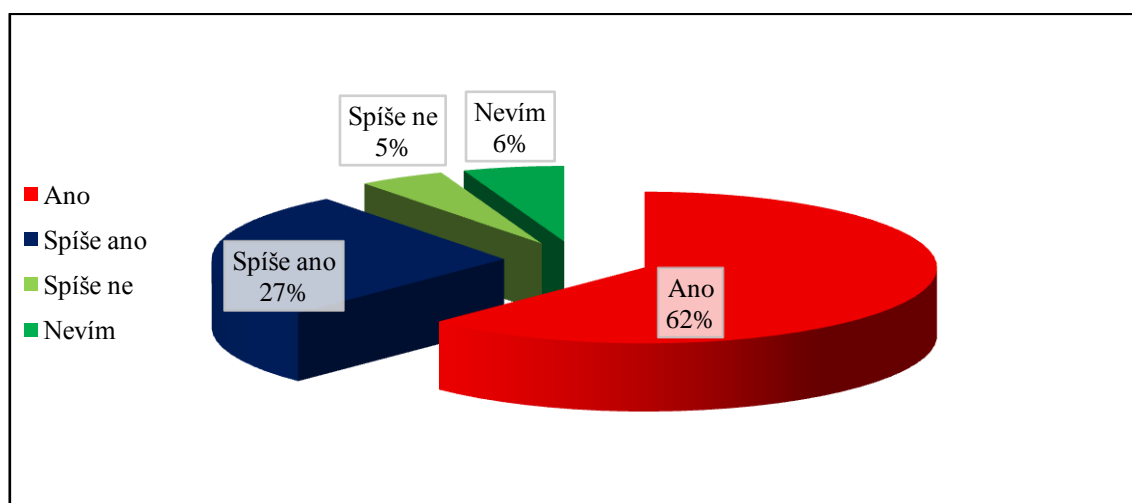

Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 21 jsou znázorněny výsledky k otázce. č. 16. 15 (12%) všech respondentů se domnívá, že stalkingu lze předcházet a označili odpověď ano, 24 (19%) spíše ano, 52 (42%) spíše ne, 10 (8%) se domnívá že stalkingu předcházet nelze a 24 (19%) respondentů „neví“

V grafu 22 jsou zobrazeny výsledky odpovědí respondentů na otázku č. 17: „*Myslíte si, že může mít stalking pro oběť závažné psychické, zdravotní a sociální následky?*“ Na tuto otázku odpovědělo ano 78 (62%) respondentů, 34 (27%) odpovědělo spíše ano, 6 (5%) spíše ne, 7 (6%) odpověď na otázku „neví“, odpověď ne označilo 0 (0%) respondentů.

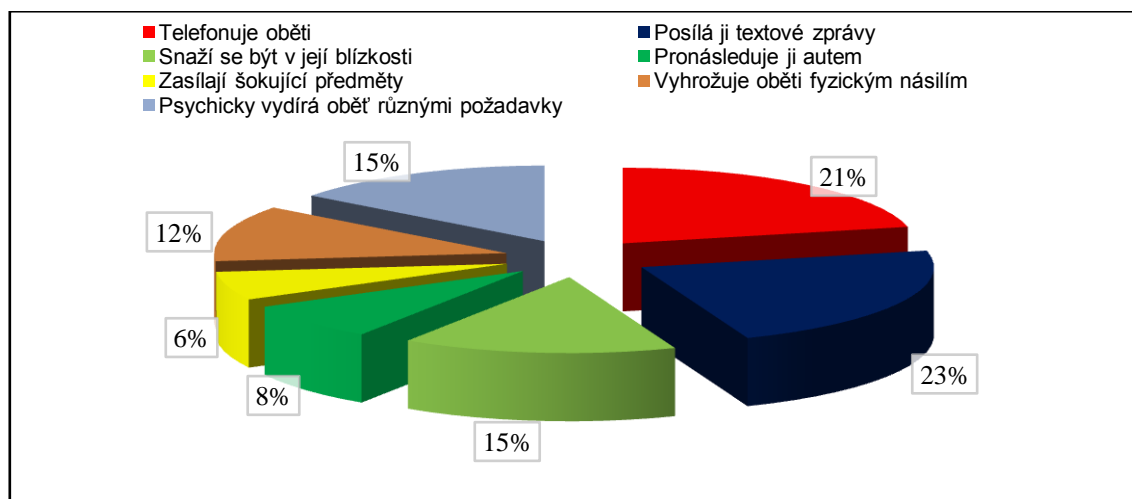
Graf 22: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 17 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 18: „Jaký je podle Vás nejčastější výskyt obtěžování pronásledovatelem („stalkerem“)?“ respondenti mohli dle vlastního názoru a uvážení v této otázce označit libovolný počet nabízených odpovědí. Odpovědi jsem znázornila v grafu 23.

Graf 23: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 18 (uvedeno v %).

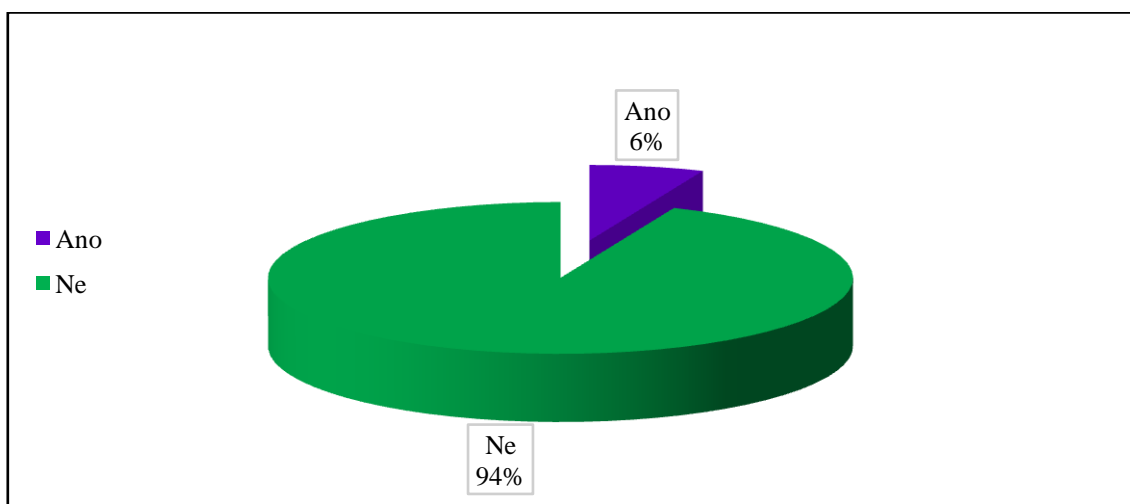

Zdroj: vlastní výzkum

Ze získaných dat je patrná bohatá škála odpovědí. Z uvedeného grafu vyplývá, že nejvíce zastoupené byly odpovědi 23% posílání textových zpráv a 21% telefonické obtěžování. Rovněž 15% se shodlo na psychickém vydírání a snaze být neustále v blízkosti oběti. Následovalo 12% vyhrožování oběti fyzickým násilím, 8% pronásledováním autem a 6% zasílání šokujících předmětů. Zaznamenané odpovědi byly vícečetné. Celkem na tuto otázku odpovídalo 63 žen a 62 mužů.

V otázce č. 19 jsem se dotazovala respondentů: „*Setkal/a jste se někdy s tímto obtěžováním (stalkingem)?*“ Pokud respondenti odpověděli na tuto otázku kladně následovala otevřená otázka: „*napište prosím s jakým?*“ Odpovědi jsou znázorněny v grafech 24 a 25. Odpovědi na otevřenou otázku jsou uvedeny v tabulce 5 a v tabulce 6.

Graf 24: Odpověď žen (respondentek) na otázku č. 19 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Převážná většina 59 (94%) žen se stalkingem nikdy nesešla pouze 4 (6%) má s tímto trestným činem osobní zkušenost. Získané odpovědi otevřené otázky jsou uvedeny v tabulce č. 5.

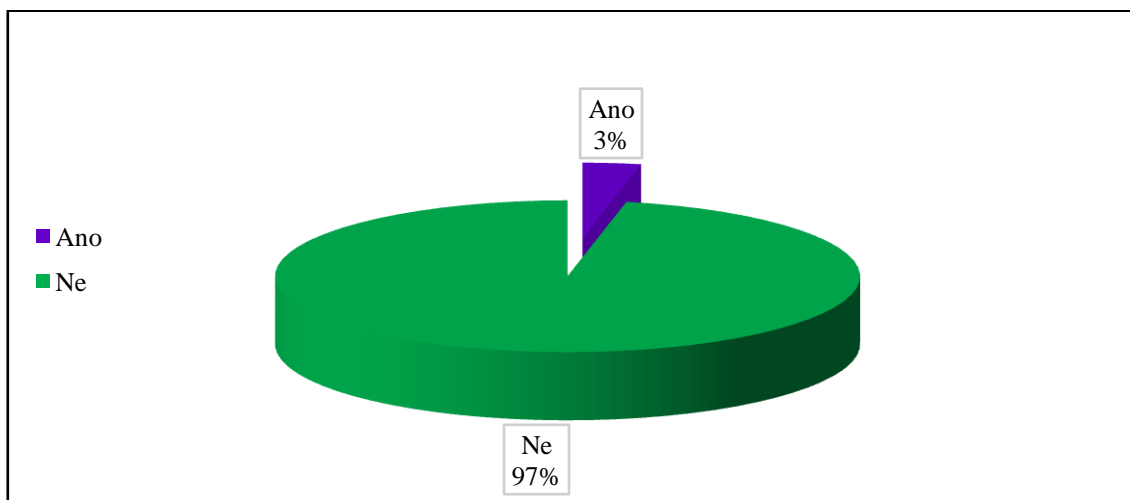
Tab. 5: Odpovědi žen na otevřenou otázku č. 19

VĚK	ODPOVĚĎ
15-24	neustálé telefonování, zasilání SMS zpráv.
25-35	posílání emailů, časté telefonování
35-50	časté telefonování, snaha být v blízkosti
35-50	telefonování, zasilání SMS zpráv

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků uvedených v tabulce č. 5 je patrné, že nejčastější způsob pronásledování je prováděn prostřednictvím telekomunikačních prostředků.

Graf 25: Odpověď mužů (respondentů) na otázku č. 19 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Se stalkingem se setkali 2 (3%) mužů, 60 (97%) respondentů odpovědělo záporně. Výsledky kladných odpovědí mužů jsou uvedeny v tabulce č. 6.

Tab. 6: Odpovědi mužů na otevřenou otázku č. 19

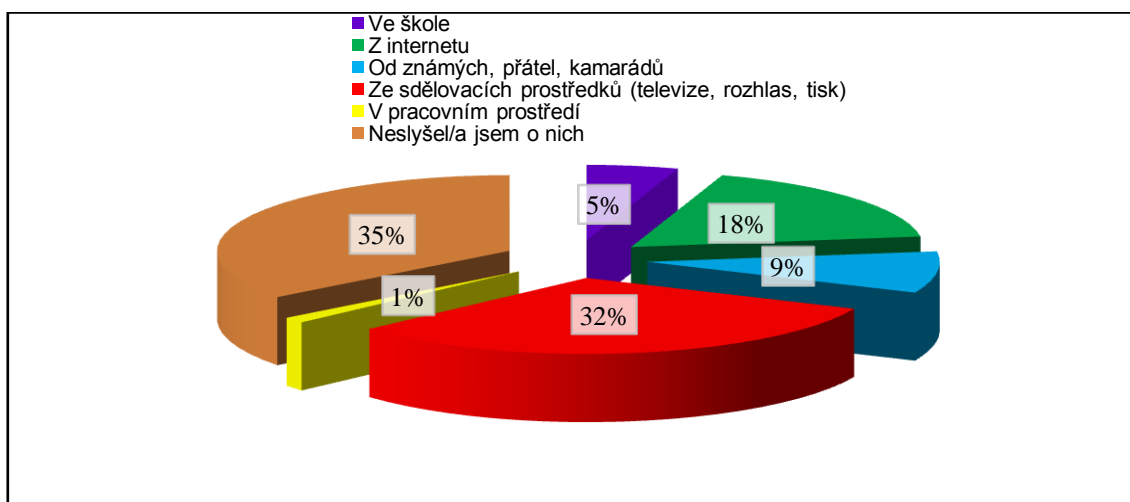
VĚK	ODPOVĚĎ
36-50	v rámci své profese (policista)
51-60	pronásledování manželky psychopatickou ženou

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkových dat znázorněných v grafech a tabulkách je patrné, že ženy se stalkingem setkávají častěji než muži. Muži prostřednictvím osob ve svém okolí, ženy naopak mají se stalkingem osobní zkušenost a ocitly se v roli oběti.

V grafu 25 jsou znázorněné výsledky odpovědí respondentů na otázku č. 20: „Kde jste získal/a informace o organizacích, které se zabývají pomocí obětem pronásledování („stalkingu“)?“ Respondenti mohli v této otázce označit libovolný počet nabízených odpovědí. Celkem jsem získala 157 odpovědí od 125 respondentů. Odpovědi jsem znázornila v grafu 25

Graf 26: Odpovědi všech respondentů na otázku č. 20 (uvedeno v %).

Zdroj: vlastní výzkum

Výsledky zobrazené v tomto grafu jasně ukazují, jaké povědomí mají respondenti o organizacích nabízejících pomoc obětem stalkingu. Celkové údaje ukázaly, že 35% respondentů neví kam se obrátit o pomoc a nemají žádné informace o organizacích, které se zabývají pomocí obětem pronásledování, 32% respondentů získalo informace prostřednictvím sdělovacích prostředků (televize, rozhlas, tisk). V 18% jsou respondenti informováni prostřednictvím internetu. Dále následovaly odpovědi: 9% respondentů získalo informace od kamarádů a známých, 5% ve škole a 1% v pracovním prostředí.

5. DISKUSE

Cílem mé praktické části bakalářské práce bylo zjištění stupně informovanosti o povědomí stalkingu (četnost jeho výskytu ve vybraném regionu, formy a způsoby jeho páchání) u vybraného vzorku respondentů v Jindřichově Hradci.

V teoretické části bakalářské práce jsem stručně popsala definici a metody stalkingu, formy a způsoby jeho páchání, kdo jsou pachatelé a kdo se stává obětí. Dále jsem se věnovala dopadu stalkingu na oběť, jeho společenské nebezpečnosti a možných zdravotních, sociálních a psychických dopadů na oběť. Teoretická část bakalářské práce vychází z dostupných výzkumů a literatury, které jsou uvedené v seznamu použitých zdrojů a měla by případnému čtenáři sloužit k bližšímu vysvětlení a přiblížení dané problematiky.

V praktické části bakalářské práce jsem pracovala s anonymně vyplněnými dotazníky, jež vyplnilo 125 respondentů (blíže popsáno v kapitole metodika). Před vlastním výzkumem byly stanoveny hypotézy, jejichž potvrzení nebo nepotvrzení uvádím v této kapitole.

H 1: Ženy (respondentky) se s problémem stalkingu setkávají častěji než muži a jsou o něm více informovány.

Tuto hypotézu jsem ověřovala otázkami č. 4 a č. 19, kde jsem se dotazovala respondentů: „Setkal/a jste se někdy osobně, či někdo z vašeho okolí se stalkingem?“, pokud ano vyplňte s jakým. Na otázku č. 4 „setkal se někdo z vašeho okolí se stalkingem?“ odpovědělo **ano** a **spíše ano** 13 (19%) žen. Odpovědi mužů se oproti ženám lišily jen velmi nepatrně a na tuto otázku odpovědělo **ano** a **spíše ano** 10 (16%) mužů. Se stalkingem se dle provedeného výzkumu přímo setkalo a na otázku č. 19 odpovědělo kladně 2 (3%) mužů. Ženy se přímo se stalkingem setkali v 6%, kladně odpověděly 4 respondentky. Ze získaných odpovědí bylo patrné, že se ve všech případech jednalo o pronásledování bývalého partnera formou neustálého obtěžování častým telefonováním, zasílání SMS zpráv, emailů. Pouze jedna respondentka uvedla

včetně neustálého telefonování také snahu být v její blízkosti. Dle zjištěných informací z provedeného výzkumu je zjevné, že výsledky korespondují s nejnovějšími informacemi z odborné literatury. Andrea Bustte ve své knize uvádí četnost zahraničních studií, které naznačují, že zhruba 2 až 8% obyvatel se stává obětí stalkingu. Toto číslo se týká převážně žen, neboť ženy jsou téměř čtyřikrát více obtěžovány a pronásledovány než muži. (Buskotte, 2008). Výzkum Hoffman a Voss, 2006 jak cituje docentka Čírtková, poukazuje na významné odlišnosti mužských a ženských pachatelů tohoto deliktu. Muži se uchylují k takovému obtěžujícímu chování, protože neumí řešit vztahové problémy jiným způsobem. Ženy naopak volí stalking zcela kontrolovaně a programově. (Čírtková, 2008).

Informovanost mužů a žen jsem porovnávala pomocí otázky č. 2, 3, 8. V dotazníkovém šetření byly respondentům pokládány otázky: „Zaznamenali jste v tisku, televizi, na internetu informace, které se týkají problematiky stalkingu?“, „Domníváte se, že je stalking závažný problém v naší společnosti?“ a otázka „Myslíte si, že je stalking v České republice trestným činem?“ Na otázku zda jste zaznamenali informace týkající se problematiky stalkingu odpovědělo ano 41 (66%) mužů a 48 (76%) žen. Stalking jako závažný problém naší společnosti považuje 48 (76%) žen a 34 (55%) mužů a 45 (71%) žen, 38 (62%) mužů si myslí, že je stalking v České republice trestným činem.

Z těchto odpovědí vyplývá, že ženy jsou o problematice stalkingu více informovány a setkávají se s ním častěji než muži. Muži prostřednictvím osob ve svém okolí, ženy naopak mají se stalkingem osobní zkušenost a ocitly se v roli oběti.

Hypotéza H 1 byla potvrzena.

H 2: Obyvatelé města Jindřichův Hradec nejsou dostatečně informováni o problematice „stalkingu“.

V dotazníkovém šetření jsem tuto hypotézu potvrzovala otázkou: „Setkal/a jste se někdy s pojmem stalking?“. Při vyhodnocování výsledků bylo zjištěno, že

informovanost o stalkingu je mírně nadprůměrná. Z celkového počtu 125 respondentů odpovědělo kladně 80 (64%).

V následující otázce jsem zjišťovala informovanost o obsahu tohoto pojmu otázkou: „Jaký je podle vás nejčastější výskyt obtěžování?“ respondenti mohli dle vlastního názoru a uvážení v této otázce označit libovolný počet nabízených odpovědí. Na tuto otázku dokázalo vyjádřit svůj názor všech 125 dotazovaných respondentů. Respondenti jmenovali typické způsoby pronásledování. Nejvíce byla zastoupena odpověď zaslání SMS zpráv (23%) následovalo telefonování oběti (21%). Tyto odpovědi se v porovnání s odbornou literaturou velmi shodují viz. tabulka, kterou ve své knize uvádí docentka Čírtková. Tabulka je uvedena v příloze č. 1. (Čírtková, 2008).

Následující a rozšiřující otázka měla zjistit znalosti respondentů o tomto problému: „Myslíte si, že může mít stalking pro oběť závažné psychické, zdravotní a sociální následky?“ Z celkového počtu 125 respondentů odpovědělo kladně 112 (89%). Vzhledem k výše získaným informacím z daných otázek se dá říci, že většina respondentů je o problematice stalkingu informována.

Hypotéza H 2 nebyla potvrzena.

H 3: Více než polovina respondentů by se s tímto problémem nebezpečného pronásledování nikomu nesvěřila (rodina, přátelé, známí atd.).

Pro tuto hypotézu byla stanovena hranice 50%. Dále jsem si pro tuto hypotézu zvolila dvě otázky z dotazníkového šetření a to otázky č. 5 a 6. Otázka č. 5 zní: „Kdybyste byl/a obětí nebezpečného pronásledování, svěřil/a byste se svému kamarádovi/ce?“ 49 (39%) respondentů odpovědělo ano, 35 (28%) odpovědělo spíše ano. Pouze 10 (8%) by se s tímto problémem svému kamarádovi nesvěřilo.

Otázka č. 6: „Svěřil/a byste se někomu v rodině, že jste stal/a obětí stalkingu?“ Na tuto otázku také odpověděla převážná většina respondentů kladně 51 (41%) by se zaručeně někomu v rodině svěřila a 36 (29%) respondentů označilo odpověď spíše ano. Britský průzkum hovoří o tom, že oběti pronásledování jsou nejvíce ochotni, se svěřit o

této formě násilí přátelům rodině a sousedům. Druhé místo patří policii. Jen 8% žen a 19% mužů, kteří se setkali se stalkingem by se nikomu nesvěřili. (Walby, Allen, 2009, [2011]).

Hypotéza H 3 nebyla potvrzena.

H 4: Více než polovina respondentů nezná žádné intervenční centra a neví, kam se obrátit o pomoc v případě, že by se stala obětí stalkingu. (Bílý kruh bezpečí, intervenční a krizové centra).

Tuto hypotézu jsem ověřovala otázkami č. 7, 10 a 20. V otázce č. 7 se dotazuji respondentů: „Víte na koho a kam se obrátit v případě že se stanete obětí stalkingu?“ Odpovědi na otázku nejsou jednoznačné. 35 (28%) odpovědělo ano a 35 (28%) odpovědělo ne, 25 (20%) označilo odpověď spíše ano a 21 (17%) respondentů spíše ne. Z výše uvedených výsledků se dá říci, že respondenti jednoznačně neví kam se obrátit o pomoc v případě, že se stanou obětí stalkingu, což potvrzuje následující otázka z dotazníkového šetření, která zní: „Znáte nějaká intervenční centra?“ V této otázce jsou odpovědi jednoznačné neboť 103 (82%) respondentů žádné intervenční centrum pro oběti stalkingu nezná.

Následující otázka č. 20 měla zjistit, kde nejvíce získávají respondenti informace o organizacích zabývajících se oběťmi stalkingu. Výsledky jednoznačně ukazují, že 58 (37%) o žádné organizaci nikdy neslyšelo, 50 (32%) získali informace prostřednictvím sdělovacích prostředků (televize, rozhlas, tisk), 26 (17%) je informováno prostřednictvím internetových služeb, 11 (7%) od kamarádů, přátel a ve škole.

Hypotéza H 4 byla potvrzena.

6. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské bylo zjištění informovanosti o povědomí stalkingu u vybraného vzorku respondentů v Jindřichově Hradci. Byla jsem mile překvapena z výsledků, které vyplynuly z průzkumu. Mírná většina dotázaných respondentů (64%) je problematice stalkingu informována a s tímto pojmem seznámena. Obecně lze říci, že mladší generace je informovanější a se stoupajícím věkem informovanost klesá. Přesto zůstává (36%) respondentů, kteří o tomto pojmu neslyšeli nebo se s ním nesečkali.

Dle mého názoru je tento výsledek velmi příznivý a naznačuje, že se problematika tohoto velmi nebezpečného jevu dostává do povědomí lidí především prostřednictvím sdělovacích prostředků. Média nám často poskytují informace pouze o extrémních případech stalkingu, které končí fyzickým napadením nebo smrtí oběti. Tyto informace jsou neucelené a podávají pouze jednostranný pohled na tuto problematiku. Nárůst případů stalkingu je ve shodě s rozmachem a širokou dostupností nejmodernějších telekomunikačních prostředků a někdy bývá ulehčen nedostatečnou ochranou osobních údajů. (Visinger, 2009).

Informovanost o tomto velmi nebezpečném jevu je nedílnou součástí prevence. O této problematice je potřeba v českém prostředí zahájit odborné zkoumání, aby se mohla zlepšit kvalifikovaná práce pomáhajících pracovníků, úřadů a hlavně policie. Pro prevenci následků je velmi důležité, aby se u naší policie rozšířilo povědomí o tomto relativně novém fenoménu a aby nebyly stížnosti obětí v tomto směru podceňovány a bagatelizovány. V případech domácího násilí máme vyškolené specialisty a interdisciplinární týmy, ale v oblasti stalkingu zaostáváme. (Visinger, 2009).

Vzhledem k tomu, že vysoké procento respondentů v mém výzkumu je nedostatečně informováno o tom, kam se v případě stalkingu obrátit o pomoc, se domnívám, že na komplexní informovanosti o pronásledování, její intervenci a hlavně prevenci by se měli podílet především sdělovací prostředky a média. Nezbytnou záležitostí je také vzájemná spolupráce interdisciplinárních týmů, které umí zvolit vhodný postup a jsou

schopni obětem stalkingu účinně pomoci a poradit. Docentka Čírtková uvádí, že v roce 2004 se v Basdorfu u Berlína konala mezinárodní konference na téma pronásledování a možnosti policejní intervence. Experti se shodli na klíčových výstupech a to především, že intervence i prevence musí být multioborová, je nutná kombinace právních, sociálních a terapeutických postupů. Spolupráce policistů, psychologů, psychiatrů popř. právníků při řešení konkrétních případů je proto nezbytná. (Čírtková, 2008).

Z výše uvedeného se domnívám, že cíle mé práce byly naplněny. Tato práce by měla případnému čtenáři, ale také oběti stalkingu zvýšit povědomí o tomto jevu, pomoci a prevenci. Dále by měla poskytnout ucelený soubor informací, zda se jedná v naší společnosti o ojedinělý problém nebo o závažný sociálně patologický jev s velkou četností a vysokou společenskou nebezpečností. Získané poznatky je možné využít v poradnách a organizacích, které se tímto problémem zabývají.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

1. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven – žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6
2. BAŠTECKÁ, B. *Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2009, 520 s. ISBN 978-80-7367-470-0
3. BAŠTECKÁ, B. *Terénní krizová práce*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 300 s. ISBN 80-247-0708-X
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, 416 s. ISBN 80-86437-86-4
5. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8
6. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, 300 s. 2006. ISBN 80-86898-73-3
7. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2
8. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost, příručka pro uživatele*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993, 374 s. ISBN 80-7184-141-2.
9. KOPECKÝ, K. *Stalking a cyberstaling*. Olomouc: Net university, 2010, 13s. ISBN 978-80-254-7737-3
10. NĚMEČEK, A. *Nebezpečné pronásledování – stalking*. Diplomová práce, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Ema Štěpařová. ISBN neuvedeno.

11. *Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. Desátá revize, aktualizovaná druhá verze k 1. 1. 2009, tabelární část. Praha: Bomton, 2008, 860s. ISBN 978-80-904259-0-3
12. PRÁŠKO, J a kol. *Stop traumatickým vzpomínkám*. 1 vyd. Praha: Portál 2003, 184 s. ISBN 80-7178-811-2
13. ŘEZÁČ, J., *Sociální psychologie*. 1 vyd. Brno: Paido 1998, 268 s. ISBN 80-85931-48-6
14. ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákon, komentář – díl II*. 6 vyd. Praha: C. H. Beck 2010, 2528 s. ISBN 978-80-7400-0102
15. VÁLKOVÁ, H. *Stalking aneb Nebezpečné pronásledování, pracovní text určený pro interdisciplinární tým*. In *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí*. Praha: Centrum sociálních služeb, 2010. ISBN neuvedeno.
16. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie*. 1. Vyd Praha: Grada Publishing, a. s. 260 s. 2001. ISBN 80-247-0042-5

Cizojazyčná literatura:

1. HOFFMANN, J. *Institut für Psychologie - Stalking*. Heidelberg: Springer, 2006. ISBN 3-540-25457-9
2. VENZLAFF, U., FOERSTER, K. *Psychiatrische Begutachtung: Ein praktisches Handbuch für Ärzte und Juristen*. 5. neu bearb. und erw. Aufl. München: Elsevier, Urban & Fischer, 2009. ISBN 978-3-437-22901-5
3. WOLFGRAMM, M. *Stalking: Ein sozialpädagogischer Leitfaden für die Beratung der Opfer*. Hamburg: Diplomica Verlag GmbH, 2010. ISBN 978-3-8366-7978-7.

Časopisecké zdroje:

1. ČÍRTKOVÁ, L. Nebezpečné pronásledování: jak ho poznat? *Právo a rodina*, roč. 11, č. 7, 2009, s. 1–6. ISSN 1212-866X.
2. ČÍRTKOVÁ, L. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, roč. 37, č. 4, 2004, s. 273–281. ISSN1210-9150.

3. VÁLKOVÁ, H. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších neť jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257–263. ISSN 1213-5313
4. VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 331–336. ISSN 1213-5313.
5. ZBOŘILOVÁ, K. Stalking pohledem jeho obětí. *Psychologie pro praxi*, roč. 54, č. 3–4, 2009, s. 27–39. ISSN 1803-8670.

Právní předpisy:

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
2. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
3. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
4. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Internetové zdroje:

1. *Bezpečnostní plán* [online]. Domáci násilí, Bílý kruh bezpečí [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://domacinasili.cz/cz/redakce/prakticke-rady/bezpecnostni-plan/r104>.
2. *Dona linka – Základní informace* [online]. Dona linka [cit. 30. 3. 2011]. Dostupné na World Wide Web: http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=348.
3. *Kontakty* [online]. Bílý kruh bezpečí [cit. 30. 3. 2011]. Dostupné na World Wide Web: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=256
4. WALBY, S., ALLEN, J. *Domáci násilí, sexuální napadení a pronásledování. Výsledky britského průzkumu o kriminalitě* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-088-5. Publikováno v PDF [cit. 30. 3. 2011]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ok.cz/iksp/docs/363.pdf>.

5. *Intervenční centra* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, posl. aktualizace dne 30. 1. 2009 cit 30. 3. 2011. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.mpsv.cz/cs/4228>>.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Stalking

Oběti

Pachatelé

Právo

Prevence

Pomoc obětem stalkingu

9. PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 Tabulka zobrazující četnost výskytu chování stalkera
- Příloha č. 2 Tabulka zobrazující riziko nebezpečnosti pro oběť
- Příloha č. 3 Bezpečnostní plán a návrh na opatření v případě stalkingu
- Příloha č. 4 Kazuistiky
- Příloha č. 5 Dopis respondentům
- Příloha č. 6 Dotazník respondentům

Příloha č. 1

Tabulka zobrazující četnost výskytu chování „stalkera“

Chování stalkera	Četnost výskytu v %
Telefonuje oběti	85 %
Potuluje se v její blízkosti	68 %
Pokouší se jí kontaktovat přes třetí osobu	65 %
Vyptávání se na ni v jejím prostředí	55 %
Postává před jejím domem	54 %
Zasílá jí dopisy	50 %
Zasílá SMS	47 %
Sleduje oběť	44 %
Posílá jí dárky	43 %
Beze slova postává (vysedává) v její blízkosti	39 %
Zanechává jí vzkazy na dveřích, v autě	35 %
Zasílá jí e-maily	35 %
Pronásleduje ji autem	35 %
Ničí její majetek	26 %
Vniká do jejího bytu	18 %
Zasílá jí šokující předměty	13 %
Objednává zboží či služby jménem oběti	10%

Zdroj: Čírtková(Moderní psychologie pro právníky), str.64

Příloha č. 2

Tabulka zobrazující riziko nebezpečnosti pro oběť

Domény rizika	Odmítnutý pronásledovatel	Hledač intimity	Nekompetentní ctitel	Zlostný pronásl.	Predátorský pronásl.
	Riziko				
Napadení	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>nízké</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>
Vyhrožování	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>
Perzistence	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>moderované</i>	
Psychické a sociální poškození oběti	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>	<i>vysoké</i>
Opakování vůči nové oběti	<i>vysoké</i>	<i>nízké</i>	<i>vysoké</i>	<i>moderované</i>	<i>vysoké</i>

Zdroj: Čírtková, Ludmila. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. s. 121.

Příloha č. 3

Bezpečnostní plán a návrh na opatření v případě „stalkingu“

Pokud se stanete obětí stalkingu (nebezpečného pronásledování) je vhodné dodržovat určitý bezpečnostní plán a **snažit se udělat maximum pro svou bezpečnost.**

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí sestavil bezpečnostní plán v několika bodech, které by pronásledovaná osoba měla dodržovat a uplatňovat:

- Důvěřujte své intuici.
- Nepodceňujte situace, kdy se Vám nezdá být něco v pořádku.
- V případě strachu o zdraví a život volejte Policii ČR (tel. 158).
- Noste u sebe vždy mobilní telefon s předvolbou tísňového volání.
- Volte jiné trasy, zvyky, časy, odlišné od těch, které pronásledovatel zná a využívá je, anebo je může využít k pronásledování či napadení.
- Pokud cestujete autem, mějte vždy plnou nádrž benzínu.
- Obměňujte svůj denní rozvrh a také trasu cesty do práce.
- Dbejte na ochranu svých osobních údajů, neposkytujte nikomu informace o svých plánech, případně o novém telefonním čísle
- Pokud to je možné, neodmítejte doprovod.
- Vždy dejte někomu vědět, kam jdete, kde se budete během dne zdržovat, a kdy se vrátíte do místa bydliště, pracoviště atd.
- Pokud máte děti, naučte je vyhledat pomoc a volat tísňovou linku 158.

Ve všech těchto bezpečnostních opatřeních je nutné vytrvat tak dlouho, dokud projevy pronásledování neskončí. Snažte se dbát o své fyzické i duševní zdraví, pronásledování může trvat měsíce i roky. (Bílý kruh bezpečí, [2011]).

Příloha č. 4

Kazuistiky

Sadistický stalker P. H. více než 2 roky (2005-2007) pronásledoval svou kolegyni M. M.. Psal jí výhrůžné e-maily, SMS, špehoval ji, fyzicky ji napadal, zničil jí automobil. M.M. jeho jednání nahlásila policii. Protože v té době neexistoval trestný čin nebezpečné pronásledování (stalking), P. H. byl odsouzen za trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ke 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Pro jejich neplnění mu byl trest změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu si ale P. H. odložil kvůli špatnému psychickému stavu. M. M. na agresora opakovaně upozorňovala policii, příběh zveřejnila, přespávala u kamarádek, nechala si odposlouchávat telefony, ale marně. P. H. si na ni počkal v noci z 16. na 17. července 2007 před jejím domem a ubil ji čtyřkilovou větví. Za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 15 let za vraždu.

Kroměřížský podnikatel Š. Z. (50 let) obtěžoval od listopadu 2007 do května 2008 o 20 let mladší ženu, která pracovala v jeho oblíbené pizzerii. Vulgárně ji urážel, špehoval a naháněl autem, bombardoval ji SMS zprávami, nechtěnými pozornostmi, nakonec i výhrůžkami (ženě i jejímu partnerovi vyhrožoval zabitím). Ženu za 7 měsíců pronásledování telefonicky kontaktoval nejméně ve 498 zjištěných případech.

Ukázka SMS stalkera Š. Z.:

„Podívej se, ty špinavá couro, ještě jednou uvidím měšťáky u svého auta, tak se tvůj dozví o tvých úchylárnách. To, co bylo doted', byl jen pionýrský tábor, ted' zažiješ peklo. Zničím tě, ode dneška tě bude sledovat chlap, i kdyby mě to mělo stát sto tisíc. Nebudu šetřit nikoho, ani bratra, ani rodiče, zničím tě“.

Š. Z. se ve svém jednání dostal tak daleko, že se vydával se za soukromého detektiva, aby mohl zjišťovat na barmanku a její blízké různé informace. Potvrdil to například jednatel bezpečnostní agentury J. D., v jehož agentuře si Š. Z. nechával zjišťovat majitele vozu podle státní poznávací značky. Vše vyvrcholilo tím, že se ženu pokusil vytlačit ve voze ze silnice. „Narcismus, který popisuje znalec u obžalovaného, je typickou motivací stalkerova chování. Jeho další motivací byla pomsta a láska, kdy se současně poškozené dvořil i jí vyhrožoval," uvedla předsedkyně senátu. Protože v té

době neexistoval trestný čin nebezpečné pronásledování (stalking), byl Š. Z. odsouzen za vydírání a násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ke 2 letům odnětí svobody do věznice s dozorem.

V květnu 2003 zaútočil na lékaře K. H. v ordinaci jeho pacient M. U. Psychiatr ho léčil od roku 1995 s diagnózou pedofilní sadismus (pedofils homosexuálními sklony a sadistickými rysy). Lékaře navštěvoval proto, že nebyl schopen navázat normální sexuální kontakt. K. H. mu navrhl kastraci. M. U. to odmítl, označil psychiatra za „ztělesnění všeho zla“ a začal jej pronásledovat. Psal na něj stížnosti, začal mu telefonovat a vyhrožovat. Plánoval, že zabije náhodně 21 lidí v metru či 10 dětí ve škole, aby si prý společnost všimla, jak trpí. Vyhrožoval i lékařově devadesátileté matce. M. U. svého psychiatra K. H. pronásledoval přibližně rok a půl. Po dlouhodobém pronásledování M. U. na psychiatra fyzicky zaútočil. V jeho ordinaci ho napadl mačetou, rozdrtil mu ruce (jednu z nich téměř amputoval) a rozsekl lebku. Pachatel byl označen za duševně nepřičetného a umístěn na psychiatrii. Kriminalisté na základě stanoviska odborníků navrhli státnímu zastupitelství zastavit trestní stíhání. Podle názorů znalců nebyl ve chvíli útoku za své jednání odpovědný. V roce 2005 byla M. U. uložena ochranná sexuologická léčba ústavní formou.

Příloha č. 5

Dopis respondentům

Dobrý den.

Jmenuji se Lenka Pohůnková a jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Studuji obor „Rehabilitační a psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory“ ve vysokoškolském bakalářském studijním programu.

V současné době zpracovávám bakalářskou práci a ráda bych Vás požádala o účast při průzkumu, který je zaměřen na téma psychologické, zdravotní, sociální a právní aspekty „stalkingu“ (nebezpečného pronásledování) se zaměřením na jeho výskyt a úroveň prevence tohoto sociálně patologického jevu v Jindřichově Hradci.

Cílem průzkumu je přispět k řešení dané problematiky a jejímu zmapování formou kvantitativního posouzení četnosti, příčin, možnosti řešení a přijetí nových prvků prevence problematiky „stalkingu“.

V této souvislosti bych Vás ráda požádala o pár minut vašeho volného času pro vyplnění přiloženého dotazníku. Vaše odpovědi jsou pro mě velmi důležité a Váš čas strávený vyplněním dotazníku znamená pro mou bakalářskou práci velký přínos. Dotazník Vám zabere maximálně 15 minut a je zcela anonymní. Zajímají mě Vaše upřímné a pravdivé názory, postoje a pocity s ohledem na danou problematiku. Pokud mi v mém průzkumu chcete efektivně pomoci, vyplňte prosím dotazník nejpozději do 5. března a zašlete mi ho zpět. Při vyplňování dotazníku označte, prosím, svou odpověď křížkem v rámečku.

Předem Vám děkuji za spolupráci.

S pozdravem

Lenka Pohůnková

/vlastnoruční podpis/

7. Věděli byste na koho a kam se obrátit, kdybyste se stali obětí „stalkingu“?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

8. Myslíte si, že je „stalking“ v České republice trestným činem?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

9. Byl/a jste někdy na nějaké přednášce nebo jednání, kde se hovořilo o „stalkingu“?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

10. Znáte nějaké intervenční centra, kam se mohou lidé obrátit, pokud jsou oběťmi „stalkingu“?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

11. Myslíte si, že existuje typický profil pachatele „stalkingu“?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

12. Domníváte se, že typický pronásledovatel („stalker“) trpí vždy nějakou duševní poruchou?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

13. Myslíte, že mezi pronásledovatele („stalkery“) patří výhradně muži?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

14. Domníváte se, že osoba, která je společenská, přátelská a přizpůsobivá na veřejnosti může být také pronásledovatelem („stalkerem“)?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

15. Myslíte si, že je snadné usvědčit pachatele „stalkingu“?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

16. Domníváte se, že lze nějakým způsobem zbránit „stalkingu“, popř. mu předcházet?

Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

17. Myslíte si, že může mít „stalking“ pro oběť závažné psychické, zdravotní a sociální následky?

- Ano   Spíše ano   Spíše ne.   Ne   Nevím

18. Jaký je podle vás nejčastější výskyt obtěžování pronásledovatelem („stalkerem“)? (můžete označit více odpovědí)

- Telefonuje oběti
 Posílá ji textové zprávy
 Snaží se být v její blízkosti
 Pronásleduje ji autem
 Zasílá jí šokující předměty
 Vyhrožuje oběti fyzickým násilím
 Psychicky vydírá oběť různými požadavky

19. Setkal/a jste se někdy s tímto obtěžováním („stalkingem“)?

- ANO   NE

Pokud ano vyplňte s jakým.....

20. Kde jste získal/a informace o organizacích, které se zabývají pomocí obětem pronásledování („stalkingu“)? (můžete označit více odpovědí)

- Ve škole
 Z internetu
 Od známých, přátel, kamarádů
 Ze sdělovacích prostředků (televize, rozhlas, tisk)
 V pracovním prostředí
 Neslyšel/a jsem o nich

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji Vám hezký den.